

Методичні матеріали
для підготовки та проведення інформаційно-просвітницьких
заходів
з ознайомлення державних службовців з новим антикорупційним
законодавством

2015

ЗМІСТ

ВСТУП

**Розділ 1. Завдання, форми проведення та методологія інформаційно-просвітницьких заходів для державних службовців
Додатки.**

Додаток 1. Приклад презентації.

Розділ 2. Поради щодо підготовки текстів виступів (презентацій).

Розділ 3. Організація зворотнього зв'язку.

Додатки.

Додаток 1. Тести для контролю.

Додаток 2. Опитувальник учасників заходу.

Додаток 3. Зразок звіту за результатами оцінювання заходу.

ДОДАТОК.

Закон України від 12 лютого 2015 року № 198-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції"

Вступ

Методичні матеріали підготовлені на основі узагальнень практики проведення семінарів-тренінгів для державних службовців в грудні 2014-березні 2015 років в семи областях України. Тренінги було проведено Інститутом прикладних гуманітарних досліджень спільно з Міністерством юстиції України за сприяння Міжнародного фонду "Відродження" та Програми розвитку ООН.

Метою цього видання є надання необхідних знань та навичок тим працівникам органів державної влади та місцевого самоврядування, що будуть залучені до проведення заходів з інформування державних службовців та населення про нове антикорупційне законодавство.

Необхідність таких методичних розробок пояснюється тим, що в умовах кардинальних змін моделі запобігання та протидії корупції особливого значення набуває підвищення рівня обізнаності державних службовців з новим антикорупційним законодавством.

Вирішення цієї проблеми в значній мірі стає "нагальною внутрішньою проблемою" місцевих органів влади, оскільки саме на місцевому рівні найбільш складно застосовувати нові антикорупційні інструменти.

Відповідно, діяльність з роз'яснення нового законодавства має бути систематичною та достатньо компетентною.

Саме тому в методичних матеріалах акцент зроблено на двох складових: а) ефективна методика інформаційно-просвітницької діяльності; б) виділення ключових тем (проблем) нового законодавства.

Розділ 1. Завдання, форми проведення та методологія інформаційно-просвітницьких заходів для державних службовців.

В 2015 році для сфери державного управління завдання підвищення рівня інформованості щодо новацій системи протидії корупції стає одним з пріоритетів.

Важливо чітко усвідомлювати необхідність чіткого визначення певних методичних правил, яких необхідно дотримуватись. Наявність знань та розуміння проблеми у викладача ще не гарантує ефективність його виступу перед будь-якою аудиторією, оскільки завжди є ризик, що аудиторія просто не зможе сприйняти те, що він намагався донести.

Серед загальних методичних правил необхідно звернути увагу на наступне.

Необхідно врахувати особливості дорослої аудиторії.

1. Аудиторію складають не ті, кого навчають (це риса шкільної аудиторії), а ті, хто навчається. Відповідно, учасникам навчальних заходів має належати головна роль в процесі навчання.
2. Існує важлива передумова таких заходів – власний досвід учасників, який може бути різним(помилковим чи належним; випадковими чи систематичним та ґрунтовним;тощо) але він визначає і його ставлення до потреб участі у навчальних закладах і оцінки його змісту та релевантності. Відмова від використання цього досвіду буде великою помилкою.
3. Учасники заходів свідомо прагнуть досягнути нового рівня своєї професійної діяльності і розраховують, що навчальний захід може їм допомогти у цьому. Мотивація при цьому може бути різною (наприклад, просто бажання робити кар'єру або зберегти посаду), але такий зв'язок має бути завжди у полі зору.

4.Нові знання мають бути такими, що можуть бути застосовані “саме тут і саме зараз”, тобто вони повинні бути відповіддю на питання, що є не просто практичними але актуальними саме зараз.

5.Для дорослих важливим є елемент довіри, тобто навчання має бути побудоване так, щоб дистанція між тими, хто навчає і тими, хто навчається, не була надмірною. Це має бути спільна діяльність щодо проблем, які обидві сторони визнають важливими.

6. Практична спрямованість таких заходів має враховувати і те, що для дорослих нові складні теоретичні проблеми мають сенс лише тоді, коли безсумнівним стає їх зв'язок з проблемами практичної діяльності.

Існують різні форми проведення навчальних заходів.

1. Найбільш простою та поширеною формою є **проведення лекцій (бесід)**, що можуть стосуватись як загальної характеристики нової моделі протидії корупції, так і окремих вузьких проблем;
2. Більш складним завданням є **проведення практичних занять (тренінгів)** щодо окремих тем (наприклад, проведення контролю, складання та перевірка декларацій, тощо);
3. Комбінацією цих форм є спеціальні **практичні семінари**, які поєднують як інформаційну діяльність (лекції-бесіди), так і практичну (проведення тестів на знання та вміння, розгляд кейсів (окремих випадків) тощо).

Завданням Методичних рекомендацій є надання знань та навичок проведення саме комплексних навчальних семінарів. Оскільки такі заходи проводяться «власними силами» місцевих органів влади, то надаються пропозиції, які враховують досвід проведення аналогічних заходів.

Підготовка такого заходу передбачає наступне:

- 1) Розробка Плану (сценарію, порядку денного);

- 2) підготовка лекцій (бесід);
- 3) підготовка практичних завдань (або питань) для обговорення;
- 4) організація зворотнього зв'язку.

План заходу.

Для розробки плану чи сценарію семінару необхідно враховувати:

- можливості залучення лекторів (тренерів, модераторів), а саме: їх кількість, рівень кваліфікації, методичну підготовленість тощо;
- часові можливості (оптимальна тривалість - не більше 4 годин, без урахування часу перерви);
- специфіку аудиторії (її склад за профілем діяльності, ступенем дотичності до відповідної проблематики, тощо);
- ситуацію, яка визначає необхідність проведення такого заходу (наприклад, початковий етап запровадження певних механізмів чи етап «підведення перших підсумків»).

Для проведення навчальних семінарів з нового антикорупційного законодавства для державних службовців (період весна-осінь 2015 року) пропонується наступний

Примірний план.

Примірний план навчального семінару

10:00	Загальна характеристика нового антикорупційного законодавства України
10:30	<i>Обговорення</i>
11:00	Інституційне забезпечення нової системи запобігання корупції
11:40	<i>Обговорення</i>
12:00	Перерва
12:30	Правила етичної поведінки у механізмі запобігання корупції
13:10	<i>Обговорення, розгляд практичні прикладів та кейсів</i>
13:50	Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів
14:20	<i>Обговорення, розгляд практичні прикладів та кейсів</i>

15:00	Питання фінансового контролю в новому антикорупційному законодавстві
15:30	<i>Обговорення, розгляд практичні прикладів та кейсів</i>

Методика підготовки лекцій.

Основним дидактичним елементом семінару є лекція, що має суттєві відмінності від навчальної лекції у навчальних закладах. Це має бути враховано у процесі підготовки методики викладання та змісту лекції. Найбільш суттєвими є дві обставини: а) практична спрямованість; б) наявність дорослої аудиторії.

Підготовка до лекції може бути ефективно організована, якщо викладач буде готувати **презентацію** з метою її демонстрації на спеціальному обладнанні чи включення роздруківок до роздаткового матеріалу. **У Додатку 1** наведено *приклад такої презентації*.

Підготовка презентації (її наповнення та кількість слайдів) визначається на підставі орієнтовного часу, який доцільно витратити на один слайд (5-7 хвилин). За змістом презентація має бути в єдиному стилі та підпорядковуватись єдиним цілям. Слайди відображають найбільш суттєві положення виступу, що викладач планує донести як ключові тези проблеми.

Виступ з антикорупційної тематики перед державнимим службовцями передбачає наявність ґрунтового знання теми, оскільки аудиторія або вже знає досить багато щодо нових законів, або ж має значні реальні або потенційні проблеми в реальному житті, що викликають активне їх обговорення. Тобто викладач має органічно включитись в таке обговорення і запропонувати новий рівень аналізу проблем, який має вивести його на новий рівень.

Викладач має визначитись в основних темах (сюжетах), що мають бути відображені у виступі. Логічно виглядає рішення про те, що окремій темі буде присвячено один чи декілька слайдів. Перехід до іншого слайду буде структурувати матеріал. Корисним це буде і для планування часу виступу, тобто викладач може так уникнути ситуації, коли надмірно «захопившись» певною темою він не зможе рівноцінно розглянути інші. Слайд містить ключові положення теми, на що викладач має звертати увагу слухачів. Важливо підводити підсумки окремих сюжетів, чітко формулюючи висновки та рекомендації.

Основний матеріал слайдів будуть складати законодавчі положення (переважно у коротких цитатах чи у довільному викладі). Необхідно робити вказівки на закон та відповідні його статті. Це покращує сприйняття і дає можливість аудиторії робити нотатки та звертатись до тексту закону для більш повного знайомства з його положеннями. Одночасно необхідно надавати вказівки щодо розуміння певних положень, ознайомлення з додатковими джерелами, в окремих випадках – навчальними посібниками чи рекомендаціями.

Антикорупційна проблематика породжує різні оцінки та погляди. Готуючись до виступу викладач має вивчити такі матеріали і активно використовувати їх для ілюстрації своїх тверджень та висновків, фактично моделюючи у аудиторії ситуації широкого обговорення проблеми з різних позицій. Це викликає у слухачів бажання вступити в дискусію, активізує сприйняття та засвоєння питань. Але важливо тримати обговорення в рамках теми, оскільки не завжди обговорення дискусійних питань може виявитись корисним та цікавим для всіх. Інколи корисно такі питання переносити на рівень «обговорення після лекції» чи на практичні заняття.

Методика підготовки практичних занять.

Семінар має бути органічним поєднанням теоретичного аналізу та розгляду практичних аспектів. З цією метою варто використовувати різноманітні форми практичних занять, де власне слухачі мають засвоювати навички практичного володіння отриманими знаннями. **Семінар з антикорупційного законодавства повинен мати такі інтерактивні елементи.**

В класичному вигляді практичні заняття можуть бути проведені в формах, що наближені до стандартних методик навчання у вузах. Наприклад, обговорення в групах (загальна дискусія у формі міні-лекцій з наступним обговоренням); виконання певних завдань (вирішення практичних ситуацій) в групах; індивідуальне виконання завдань. Однак, не завжди такі форми є ефективними як з огляду на оптимальність використання часу так і щодо засвоєння матеріалу.

Інтерактивні вправи мають бути органічною частиною семінару займаючи приблизно 40 відсотків загального часу. Форми таких вправ можуть бути різноманітними. В семінарах з антикорупційної тематики обгрунтованим може бути використання наступних форм:

- обговорення в малих групах з наступною презентацією;
- обговорення в режимі «запитання –відповіді»;
- розгляд конкретних ситуацій (case study);
- рольові ігри та імітації;

Обов'язковими є їх послідовність та відповідний регламент проведення інтерактивної вправи:

Інструктування. проводиться фактично двічі - в лекції дається базова інформація а після завершення лекції учасникам повідомляється інформація про мету вправи, правила, послідовність дій і кількість часу на виконання завдання;

Об'єднання в групи і (або) розподіл ролей. Доцільно використовувати певні змістовні принципи формування груп. Наприклад, за сферою діяльності (галуззю державного управління), тощо. У випадку проведення кущових семінарів учасники можуть бути розподілені за територіальною ознакою.

Виконання завдання. Це є основна частина вправи, де лектор виступає не лише як організатор, але як помічник, намагаючись надати учасникам максимум можливостей для самостійної роботи і навчання у співпраці один з одним. Роздатковий матеріал є основою для такої діяльності і передбачає включення основних інформаційних матеріалів, необхідних і достатніх для виконання відповідного завдання. Наприклад, завдання по складанню фінансової декларації за новою формою передбачає наявність роздрукованих бланків. У випадку завдання щодо перевірки декларації має бути підготовлено (заповнено) імітаційну декларацію.

Презентація результатів виконання вправи. Розрахована на 3-15 хв. І може проводитись з використанням фліпчартів чи інших технічних засобів.

Рефлексія результатів учасниками передбачає усвідомлення отриманих результатів, що досягається шляхом їх колективного обговорення при модеруванні лектором. Обов'язковою умовою рефлексії є наведення предметних зв'язків з положеннями базової лекції. Фактично інтерактивна вправа має бути доказом положень лекції.

Приклади використання інтерактивних вправ.

Для державних службовців виключно виживим є аналіз окремих ситуацій (case study), які відтворюють обставини, з якими вони зустрічаються чи можуть зустрічатися у своїй повсякденній діяльності.

Лектор у своєму виступі наводить певні фактичні обставини і дає їх оцінку. Це важлива ілюстративна складова виступу. Однак звернення до конкретних ситуацій ще більш ефективним може бути у випадку використання інтерактивних форм.

Для антикорупційної тематики досить складно визначити такі конкретні ситуації, оскільки нове законодавство поки що дає мало актуальної і релевантної інформації. Проведені семінари до певної міри вирішують цю проблему, оскільки в обговоренні виступів та в запитаннях учасники визначили певну кількість проблемних з точки зору кваліфікації та складних для формування власної поведінки ситуацій.

Наведемо окремі з них, що можуть бути використані при проведенні аналогічних заходів.

1. *«Державний службовець укладає угоду з приватною фірмою, яка виконує певні роботи для державної установи, в якій працює цей службовець»;*
2. *«Депутат міської ради приймає участь у голосуванні щодо власного призначення на посаду головного лікаря міської лікарні»;*
3. *«Секретар сільської (села зі статусом гірського населеного пункту) укладає угоду з сільською радою на виконання робіт з благоустрою приміщення сільської ради»;*
4. *«Дружина державного службовця (працівника податкової служби) відкриває магазин на території, яка входить до зони податкового контролю роздрібної торгівлі, який має проводити підрозділ, працівником якого є її чоловік»;*
5. *«Державний службовець розмістив на своєму робочому столі фотографію, де він зображений разом із керівником однієї із опозиційних партій»;*
6. *«Дружина державного службовця, яка має подавати фінансову декларацію відповідно до вимог антикорупційного закону, відмовляється це зробити»;*
7. *«Державний службовець надає послуги організації, яка виконує контракт з іншою організацією, щодо якої державний службовець здійснює окремі контрольні та дозвільні повноваження»;*
8. *Син державного службовця є власником торгової марки. Його батько входить до складу тендерного комітету державного підприємства, що приймає рішення про закупівлю товарів цієї тогової марки.*
9. *Державний службовець є власником облігацій підприємства, щодо якого він виконує певні функції державного нагляду;*
10. *Посадова особа територіального управління НБУ має кредитні зобов'язання щодо одного із місцевих банків;*

11. *Члени сім'ї посадової особи міського управління освіти є власниками приватного дитячого садка, що звернувся з клопотанням про часткове відшкодування з міського бюджету витрат на утримання приміщення;*
12. *Донька державного службовця (до повноважень якого належить контроль діяльності приватних медичних закладів) отримала пропозицію приватної косметологічної клініки на участь у розигранні призів (конкурсі). Після перемоги у цьому конкурсі їй надали знижку на послуги клініки у розмірі 70 відсотків;*
13. *Державний службовець у поштовій скриньці знайшов особисте запрошення на презентацію товарів, які реалізуються підприємством, щодо якого установою (де працює така посадова особа) застосовано фінансові санкції. Під час презентації посадовець отримав (як і інші її учасники) подарункові набори вартістю 500 грн.*
14. *На день народження посадова особа отримала подарунок від підпорядкованого їй працівника (орієнтовна вартість 2000 грн).*
15. *Працівник митної служби на підставі відповідного клопотання та у випадку передбаченого законодавством застосовує спрощене митне оформлення товарів, постачання яких проводиться підприємством, власником якого він був до переходу на державну службу ;*
16. *Державний службовець, що планує звільнення з державної служби, направляє резюме з метою працевлаштування на підприємстві, діяльність якого він контролював під час перебування на теперішній посаді;*
17. *Керівник департаменту Міністерства освіти захищає дисертацію у Спеціалізованій вченій раді університету, що підпорядкований цьому міністерству;*
18. *Працівник державного контролюючого органу проводить перевірку господарської діяльності підприємства. Після складення акту перевірки, де було вказано на певні порушення, він рекомендує залучити конкретну юридичну компанію для оскарження цього акту у суді; Ніяких фактів, що могли показувати його зв'язок з цією компанією, не було;*
19. *Працівник НБУ достроково забирає свої депозити з комерційного банку. Наступного дня оприлюднюється рішення НБУ про заборону дострокового припинення депозитних договорів.*
20. *Працівник державного контролюючого органу проводить перевірку господарської діяльності підприємства. Після складення акту перевірки, де було вказано на певні порушення, він рекомендує залучити конкретну юридичну компанію для оскарження цього акту у суді; Відомо, що одним з працівників цієї компанії є його син;*

21. *Державний службовець проводив перевірку господарської діяльності приватної фірми. Після завершення перевірки йому запропонували квиток на концерт популярної співачки, який посадовець прийняв, але повернув повну вартість квитка. На концерті він був присутнім поруч з працівниками фірми.*

Наведені ситуації можуть бути розглянуті з використанням різних методичних прийомів. При цьому, навряд чи найбільш вдалим буде просте пояснення, надане самим лектором. Одним із чи не найбільш ефективних може бути «Мозковий штурм» (*Brainstorm*), що передбачає колективне обговорення а фактично спільне розв'язання проблеми кваліфікації такої ситуації та визначення способів вирішення.

Метою цієї вправи є забезпечення генерації ідей для неординарного рішення певної проблеми. Переглянемо список необхідних елементів проведення «мозкового штурму».

- 1) Необхідно висловити якомога більше ідей та зафіксувати їх.
- 2) Записуються всі висловлені ідеї, навіть на перший погляд, безглузді.
- 3) Відсутність будь-якої критики; можливий лише аналіз після підведення підсумків.
- 4) Всі учасники мають однакові права висловити свою думку.

В цьому завданні головним є не стільки кваліфікація дій посадовців, а визначення способів вирішення проблеми, якщо вона є. Мозковий штурм має бути обмеженим у часі, імітуючи реальні ситуації, коли час на роздуми може бути мінімальним. Підсумком може бути перелік заходів вирішення проблеми від людей, які самі часто є їх «творцями». Найбільш цікавим буде аналіз таких пропозицій, де відбувається фільтрація та узгодження позицій.

Мозковий штурм може відбуватись у малих групах, коли обговорення загальне починається після презентацій результатів роботи малих груп.

Антикорупційна реформа в Україні 2014 року

ПАКЕТ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАКОНІВ

14 ЖОВТНЯ 2014 р.

- ▶ Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки
- ▶ Про Національне антикорупційне бюро України
- ▶ Про запобігання корупції
- ▶ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів

ЗАКОНИ, ЩО СПРИЯЮТЬ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

- ▶ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки та корупційні злочини (закон про заочне засудження)
- ▶ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення
- ▶ Про прокуратуру (нова редакція)

ГОЛОВНІ ЗДОБУТКИ

- ▶ Чіткі пріоритети антикорупційної політики
- ▶ Сформовано систему антикорупційного законодавства (імplementовані практично всі рекомендації в рамках VLAP, GRECO, OECD)
- ▶ Нова архітектура антикорупційних органів (Національне антикорупційне бюро, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національна рада з питань антикорупційної політики)
- ▶ Успішний формат співпраці громадськості та влади

ПРІОРИТЕТИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Антикорупційна стратегія

- Вперше стратегія затверджена законом
- Підготовлена у партнерстві громадськості з Міністерством юстиції
- Визначені головні напрямки антикорупційної діяльності у державі на середньостроковий період (3 роки)
- Охоплює усі ключові сегменти: законодавчу, виконавчу, судову гілки влади, приватний сектор, формування негативного ставлення до корупції
- Передбачає залучення громадськості та бізнесу до імплементації стратегії
- Встановлені індикатори прогресу у реалізації стратегії
- Передбачена щорічна оцінка стану виконання стратегії
- Створюється моніторинговий/координаційний механізм (Національна рада з питань антикорупційної політики)
- Впроваджується через державну програму

Нова система антикорупційного законодавства

Антикорупційна політика

Механізм періодичної оцінки та аналізу проблеми корупції

Правила та процедури формування, координації, моніторингу, оцінки та звітування щодо імплементації політики

Орган з моніторингу та координації політики з широкою участю громадськості

Попередження корупції

Конфлікт інтересів та етичні стандарти

Контроль за майновим станом чиновників

Моніторинг способу життя

Перевірки доброчесності

Захист викривачів

Приватний сектор

Незалежний орган (НАЗК)

Покарання за корупцію

Національне антикорупційне бюро

Посилення відповідальності за корупцію

Розширення переліку корупційних злочинів

Нові антикорупційні інструменти

Нова система антикорупційних органів

Антикорупційна політика

Парламент

Національна рада з антикорупційної політики

Уряд

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)

Попередження корупції

Національне агентство з питань запобігання корупції

Покарання за корупцію

Національне антикорупційне бюро

ПРІОРИТЕТИ

ПЕРШЕ ПІВРІЧЧЯ 2015 Р.

Забезпечити активну роль Нацради з антикорупційної політики

Затвердити державну програму щодо виконання антикорупційної стратегії

Ухвалити законодавство, необхідне для початку роботи НАБ та НАЗК

Забезпечити НАБ та НАЗК необхідними ресурсами

Провести освітні кампанії

ДРУГЕ ПІВРІЧЧЯ 2015 Р.

Забезпечити виконання НАБ та НАЗК своїх функцій у повному обсязі

Продовжити антикорупційні реформи

Провести тренінги для персоналу нових органів

2016 - 2017 РОКИ

Впровадити систему електронного декларування майнового стану чиновників

Оцінити та скорегувати роботу НАБ та НАЗК

Завершити реалізацію стратегії та оцінити її ефективність

ПРОГНОЗОВАНІ ЗАГРОЗИ РЕФОРМАМ

- ▶ Відсутність політичної волі у ключових носіїв
- ▶ Бажання представників еліт або правлячих груп взяти під контроль антикорупційні органи
- ▶ Відсутність достатніх людських ресурсів для забезпечення початку роботи НАБ та НАЗК
- ▶ Відсутність матеріальних ресурсів для роботи НАБ та НАЗК
- ▶ Блокування роботи іншими правоохоронними органами або судами

МОЖЛИВІ ВІДПОВІДІ НА ЗАГРОЗИ

ЗАГРОЗИ

- ▶ Відсутність політичної волі у ключових носіїв
- ▶ Бажання представників еліт або правлячих груп взяти під контроль антикорупційні органи
- ▶ Відсутність достатніх людських ресурсів для забезпечення початку роботи НАБ та НАЗК
- ▶ Відсутність матеріальних ресурсів для роботи НАБ та НАЗК
- ▶ Блокування роботи іншими правоохоронними органами або судами

РЕАГУВАННЯ

- ▶ Суспільний контроль, тиск з боку міжнародних партнерів; ідентифікація та нейтралізація опозиції реформам, долучення нових суб'єктів на підтримку
- ▶ Залучення до роботи та підтримка широкого експертного середовища
- ▶ Використання міжнародної технічної допомоги, суспільний тиск щодо пошуку фінансування
- ▶ Негайні реформи суду та органів кримінальної юстиції

Дякую за увагу!

Розділ 2. Поради щодо підготовки текстів виступів (презентацій)

Семінар структурується трьома-чотирма лекціями з ключової проблематики. В цьому розділі пропонуються короткі **конспекти таких лекцій**.

Лекція 1.

Пакет антикорупційних законів, прийнятих 14 жовтня 2014 р.:

- «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки»;
- «Про Національне антикорупційне бюро України»;
- «Про запобігання корупції»;
- «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів».

В *Антикорупційній стратегії* було констатовано, що в Україні відсутня чітка законодавча та інституційна основа для формування та реалізації антикорупційної політики на основі співпраці державних органів та громадськості.

Метою нової стратегії заявлено «створення в Україні системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинників, які до неї призводять, зокрема статистичних спостережень, моніторингу виконання цих рішень та їх впливу на стан справ з питань запобігання корупції незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадянського суспільства, а також формування суспільної підтримки у подоланні корупції».

На відміну від антикорупційної стратегії 2011-2015 р., затвердженої згідно указу Президента від 21.10.2011 р., в новій антикорупційній стратегії приділено значну увагу питанню запобігання корупції. Розділ 3 стратегії «Запобігання корупції», деталізує зміст заходів по наступних напрямках:

- запобігання корупції у представницьких органах влади;
- створення доброчесної публічної служби;
- запобігання корупції у діяльності органів виконавчої влади;
- запобігання корупції у сфері державних закупівель;
- запобігання корупції у судовій системі та органах кримінальної юстиції;

- запобігання корупції у приватному секторі;
- доступ до інформації.

Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України» (набрав чинності 14.01.2015 р.) передбачено створення Національного антикорупційного бюро України, яке є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових.

Закон України «Про запобігання корупції» набрав чинності та вводиться в дію 14.04.2015 р., визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Даним законом вносяться зміни до низки законів та кодексів України.

Відповідно до Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» (вступив в силу 14.11.2014 р.) передбачається розкриття інформації, що ідентифікує кінцевих вигодоодержувачів (бенефіціарів), в тому щодо числі власників іноземних компаній, що мають частку в юридичних особах, створених в Україні. з підчас здійснення державної реєстрації юридичних осіб.

Варто відмітити, що згідно перехідних положень даного Закону «юридичні особи, зареєстровані до набрання чинності цим Законом, подають державному реєстратору відомості про свого кінцевого вигодоодержувача (вигодоодержувачів), у тому числі кінцевого вигодоодержувача (вигодоодержувачів) їх засновника, якщо засновник - юридична особа, упродовж шести місяців з дня набрання чинності цим Законом». При цьому, неподання юридичною особою державному реєстратору інформації про вигодоодержувача (вигодоодержувачів) юридичної особи - тягне за собою накладення на керівника юридичної особи або особу, уповноважену діяти від імені юридичної особи (виконавчого органу), штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Крім того, Закон «...щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів» встановлює можливість надання інформації про зареєстровані права та їх обтяження, що міститься у Державному реєстрі прав. Інформація щодо нерухомого майна є відкритою та надається фізичним та юридичним особам – за

об'єктом нерухомого майна, для посадових осіб державної влади, органів місцевого самоврядування, судів, органів внутрішніх справ, органів прокуратури, органів Служби безпеки України, адвокатів, нотаріусів – за суб'єктом права (власником) чи за об'єктом нерухомого майна.

Інші закони жовтня 2014 р., що сприяють боротьбі з корупцією:

- «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки та корупційні злочини» (закон про заочне розслідування);
- «Про прокуратуру» (нова редакція);
- «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Згідно закону *«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки та корупційні злочини»*, передбачений спеціальний порядок досудового розслідування серед інших, злочинів Розділу 17 *«Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг»* Кримінального кодексу України.

Досудове розслідування за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (in absentia) є можливим за наступними складами злочинів:

«Зловживання владою або службовим становищем», «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», «Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу», «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги», «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою», «Незаконне збагачення», «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», «Підкуп особи, яка надає публічні послуги», «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі», «Зловживання впливом», «Провокація підкупу».

Спеціальним порядком досудового розслідування (in absentia) НЕ охоплюються наступні статті розділу 17 Кримінального кодексу:

«Службова недбалість» та «Службове підроблення».

Також, Закон *«Про прокуратуру»* (набирає чинності 25.04.2015 р.) доповнено 12.02.2015 р. статтями щодо створення, особливостей організації та діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

Дана прокуратура утворюється у Генеральній прокуратурі України на правах структурного підрозділу. На неї покладені функції: 1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України; 2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях; 3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Також, Закон *«Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»* надає визначення терміну «кінцевий вигодоодержувач юридичної особи», під яким розуміється «фізична особа, яка незалежно від формального володіння має можливість здійснювати вирішальний вплив на управління або господарську діяльність юридичної особи безпосередньо або через інших осіб, що здійснюється, зокрема, шляхом реалізації права володіння або користування всіма активами чи їх значною часткою, права вирішального впливу на формування складу, результати голосування, а також вчинення правочинів, які надають можливість визначати умови господарської діяльності, давати обов'язкові до виконання вказівки або виконувати функції органу управління, або яка має можливість здійснювати вплив шляхом прямого або опосередкованого (через іншу фізичну чи юридичну особу) володіння однією особою самостійно або спільно з пов'язаними фізичними та/або юридичними особами часткою в юридичній особі у розмірі 25 чи більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі.

Слід відмітити, що Закон *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів»* розуміє термін «кінцевий вигодоодержувач» у вищенаведеному сенсі.

Головні здобутки нового законодавства:

- чіткі пріоритети антикорупційної політики;

- сформовано систему антикорупційного законодавства (імplementовані практично всі рекомендації в рамках VLAP, GRECO, OECD);
- нова архітектура антикорупційних органів (Національне антикорупційне бюро, Національне агентство з питань запобігання корупції, Національна рада з питань антикорупційної політики);
- успішний формат співпраці громадськості та влади.

Пріоритети антикорупційної політики:

- наявність за застосування антикорупційної стратегії;
- затвердження антикорупційної стратегії законом (вперше);
- підготовка стратегії у партнерстві громадськості з Міністерством юстиції;
- визначення головних напрямків антикорупційної діяльності у державі на середньостроковий період (3 роки);
- охоплення усіх ключових сегментів: законодавчої, виконавчої, судової гілки влади, приватного сектора, формування негативного ставлення до корупції;
- передбачення залучення громадськості та бізнесу до імplementації стратегії;
- встановлення індикаторів прогресу у реалізації стратегії;
- передбачення щорічної оцінки стану виконання стратегії;
- створення моніторингового/координаційного механізму (Національна рада з питань антикорупційної політики) - триває;
- впровадження через державну програму.

Нова система антикорупційного законодавства:

I. Антикорупційна політика:

- механізм періодичної оцінки та аналізу проблеми корупції;
- правила та процедури формування, координації, моніторингу, оцінки та звітування щодо імplementації політики;
- орган з моніторингу та координації політики з широкою участю громадськості.

II. Попередження корупції:

- конфлікт інтересів та етичні стандарти;
- контроль за майновим станом чиновників;
- моніторинг способу життя;
- перевірки доброчесності;
- захист викривачів;
- приватний сектор;
- незалежний орган (НАЗК).

III. Покарання за корупцію:

- національне антикорупційне бюро;
- посилення відповідальності за корупцію;
- розширення переліку корупційних злочинів;
- нові антикорупційні інструменти.

Пріоритети антикорупційної політики:

Перше півріччя 2015 р.:

- забезпечити активну роль Нацради з антикорупційної політики;
- затвердити державну програму щодо виконання антикорупційної стратегії;
- ухвалити законодавство, необхідне для початку роботи НАБ та НАЗК;
- забезпечити НАБ та НАЗК необхідними ресурсами;
- провести освітні кампанії.

Друге півріччя 2015 р.:

- забезпечити виконання НАБ та НАЗК своїх функцій у повному обсязі;
- продовжити антикорупційні реформи;
- провести тренінги для персоналу нових органів.

2016 - 2017 роки:

- впровадити систему електронного декларування майнового стану чиновників;
- оцінити та скорегувати роботу НАБ та НАЗК;
- завершити реалізацію стратегії та оцінити її ефективність.

Прогнозовані загрози реформам:

- відсутність політичної волі у ключових носіїв;

- бажання представників еліт або правлячих груп взяти під контроль антикорупційні органи;
- відсутність достатніх людських ресурсів для забезпечення початку роботи НАБ та НАЗК;
- відсутність матеріальних ресурсів для роботи НАБ та НАЗК;
- блокування роботи іншими правоохоронними органами або судами.

Можливі відповіді на загрози:

- суспільний контроль, тиск з боку міжнародних партнерів; ідентифікація та нейтралізація опозиції реформам, долучення нових суб'єктів на підтримку;
- залучення до роботи та підтримка широкого експертного середовища;
- використання міжнародної технічної допомоги, суспільний тиск щодо пошуку фінансування;
- негайні реформи суду та органів кримінальної юстиції.

Лекція 2.

Інституційне забезпечення реалізації державної антикорупційної політики.

Антикорупційна інфраструктура, що має бути створена відповідно до нового антикорупційного законодавства має три основні рівні:

- **Політичний** (формування державної антикорупційної політики та контроль її реалізації), де ключове значення мають Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України; для їх координації передбачено існування Національної Ради з питань антикорупційної політики, що є дорадчим органом при Президентові України;
- **Правоохоронний** ("силовий блок", що має забезпечувати виявлення та притягнення до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень); крім спеціально уповноважених підрозділів існуючих

правоохоронних органів до нього має входити Національне антикорупційне бюро, що є новим для України зі специфічними завданнями протидії корупції вищих посадових осіб;

- **Превентивний** (це найбільш складний за структурою та завданнями елемент антикорупційної інфраструктури, оскільки він має забезпечувати імплементацію у повсякденну діяльність державних органів численних превентивних механізмів). *Основною ланкою цього блоку органів та установ має бути Національне агентство з питань запобігання корупції (далі –НАЗК).*

Створення НАЗК передбачено Законом України «Про запобігання корупції». Це буде мати важливі наслідки для всієї системи запобігання корупції, яке отримає цілісний та завершений характер, окремі превентивні інструменти будуть застосовуватись в координації та взаємодії всіх елементів антикорупційної інфраструктури набуде ознак цілісності та ефективності.

Статус Національного агентства з питань запобігання корупції визначається ст. ст.4 -10, 15,16 Закону України «Про запобігання корупції».

Основні положення щодо статусу НАЗК, на які необхідно звернути увагу:

- Національне агентство з питань запобігання корупції є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.
- Національне агентство, у межах, визначених цим та іншими законами, є відповідальним перед Верховною Радою України і підконтрольним їй та підзвітний Кабінету Міністрів України.
- Національне агентство утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до [Конституції України](#), цього та інших законів України. [Закон України](#) "Про центральні органи виконавчої влади" та інші нормативно-правові акти, що регулюють діяльність органів виконавчої влади, а також [Закон України](#) "Про державну службу" застосовуються до Національного агентства, його членів, службовців та працівників його апарату, а також до його повноважень стосовно уповноважених підрозділів в частині, що не суперечить цьому Закону.

- Національне агентство є колегіальним органом, до складу якого входить п'ять членів. Членом Національного агентства може бути громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який має вищу освіту, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.
- Члени Національного агентства призначаються на посаду Кабінетом Міністрів України строком на чотири роки за результатами конкурсу. Одна і та сама особа не може обіймати цю посаду понад два строки підряд. Прем'єр-міністр України вносить для призначення Кабінетом Міністрів України на посади членів Національного агентства кандидатів, відібраних конкурсною комісією, склад якої затверджує Кабінет Міністрів України та яка здійснює організацію та проведення конкурсу.
- Голова Національного агентства обирається агентством строком на два роки з числа його членів. Одна й та сама особа не може обіймати цю посаду два строки підряд.
- Основною формою роботи Національного агентства є засідання, що проводяться не рідше одного разу на тиждень. Порядок денний засідань затверджується Національним агентством.
- Організаційне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат. Положення про апарат Національного агентства і його структура, а також положення про самостійні структурні підрозділи апарату затверджуються Національним агентством. Гранична чисельність працівників апарату Національного агентства затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Голови Національного агентства;
- У Державному бюджеті України видатки на фінансування Національного агентства визначаються окремим рядком на рівні, що забезпечує належне виконання повноважень Національного агентства.
- громадський контроль за діяльністю Національного агентства забезпечується через Громадську раду при Національному агентстві, яка утворюється та формується Кабінетом Міністрів України з 15 осіб на підставі результатів конкурсу;

- Рішенням Кабінету Міністрів України за поданням Національного агентства можуть створюватися територіальні органи Національного агентства, територія діяльності яких може не збігатися з адміністративно-територіальним поділом. Керівники територіальних органів Національного агентства (у разі їх створення) призначаються та звільняються рішенням Національного агентства.
- Національне агентство готує щорічні звіти про свою діяльність, які після затвердження Громадською радою при Національному агентстві оприлюднюються на його офіційному веб-сайті.

Особливе значення мають гарантії незалежності Національного агентства, що прямо передбачені Законом (ст.9):

- спеціальний статус Національного агентства, тобто визначення його місця в системі органів державної влади;
- особливий порядок відбору, призначення та припинення повноважень членів Національного агентства, що здійснюється на засадах відкритого ;та підконтрольного громадськості конкурсу;
- особливий, встановлений законом порядокм фінансування та матеріально-технічного забезпечення Національного агентства;
- належні умови оплати праці членів та службовців апарату Національного агентства; Посадовий оклад члена Національного агентства складає 19,5 мінімальних заробітних плат. Посадовий оклад Голови Національного агентства встановлюється пропорційно до посадового окладу члена Національного агентства з коефіцієнтом 1,3. Посадовий оклад службовця апарату Національного агентства встановлюється на рівні відповідних категорій посад Секретаріату Кабінету Міністрів України.
- забезпечення участі громадськості у формуванні та контролі його діяльності;
- заборона «політизації» та будь-яких проявів партійних, групових чи колективних інтересів;
- наявність спеціальних імунітетів у членів Національного агентства: повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення члену Національного агентства може бути здійснено лише Генеральним прокурором України (виконувачем обов'язків Генерального прокурора України). З клопотанням про відсторонення від посади члена Національного

агентства, який підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, має право звернутися у встановленому законом порядку Генеральний прокурор України або його заступник.

Повноваження Національного агенства мають суттєві особливості у порівнянні з інститутами, спроби створення яких у попередні періоди мали б забезпечувати виконання завдань по координації превентивної діяльності (наприклад, Урядовий уповноважений з питань антикорупційної політики). Ці функції НАЗК (ст. 11 Закону) можуть бути умовно поділені на три категорії:

- а) нормотворча діяльність ;*
- б) аналітична та інформаційна діяльність;*
- в) операційна (організаційно-адміністративна) діяльність.*

Нормотворча діяльність передбачає участь НАЗК формуванні нормативно-правової бази антикорупційної діяльності в Україні. Складовими такої діяльності мають бути:

- Розробка (самостійно чи у взаємодії з іншими органами) проектів нормативно-правових актів щодо державної антикорупційної політики;
- підготовка пропозицій щодо внесення змін та доповнень до чинного законодавства на основі проведення аналізу практики застосування чинного законодавства;
- розробка та затвердження правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування
- розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання; в даному випадку НАЗК є основним розробником таких проектів;
- специфічним напрямком має бути підготовка «актів тлумачення законодавства», що відбувається через надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;

- складовою такої діяльності стане і затвердження методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, що мають розроблятися у співпраці з відповідними органами.

Аналітична та інформаційна діяльність є важливою умовою ефективності всієї системи протидії корупції, оскільки саме вона спрямована на те, щоб були повно враховані особливості суспільного контексту, можливості та обмеження превентивних заходів. Основою її має бути постійний моніторинг ситуації та фактичної (а не « бюрократичної») реалізації антикорупційної політики. В цьому напрямку НАЗК має:

- проводити систематичний моніторинг стану запобігання та протидії корупції в Україні, діяльності державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання та протидії корупції; такий моніторинг буде передбачати аналіз статистичних даних, результатів досліджень та іншої інформації стосовно ситуації щодо корупції; для виконання відповідних завдань НАЗК буде наділений відповідними можливостями доступу до основних джерел інформації, проводити самостійні діагностичні дослідження;
- проводити моніторинг, координацію та оцінку ефективності виконання Антикорупційної стратегії; хоча це завдання обмежене переважно оцінкою виконання заходів, що передбачені у відповідних програмах чи стратегіях, воно не буде обмежуватись простою констатацією ступеню формального виконання передбачених заходів а передбачає оцінку їх реального впливу на ситуацію;
- на основі проведених аналітичних оцінок готувати та подавати в установленому законом порядку до Кабінету Міністрів України проект національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики;
- здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;

Операційна (організаційно-адміністративна) діяльність буде охоплювати широке коло повноважень та завдань, які безпосередньо стосуються превентивної

діяльності на всіх рівнях державного управління. Ключовими напрямками будуть наступні.

- виконання завдань щодо забезпечення ведення Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; однак, слід звернути уваги, що вказаний реєстр є лише *інструментом* фінансового моніторингу працівників публічної сфери, оскільки завдання НАЗК будуть ширшими, передбачаючи, зокрема, здійснення в порядку, визначеному законодавством, контролю та перевірки декларацій таких осіб, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- ведення Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;
- координація та надання методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупціогенних ризиків у своїй діяльності та реалізації ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм;
- координація в межах компетенції, методичне забезпечення та здійснення аналізу ефективності діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції;
- погодження антикорупційних програм державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, розробка типової антикорупційної програми юридичної особи;
- здійснення співпраці із особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону (викривачі), вжиття заходів щодо їх правового та іншого захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав, у зв'язку з таким інформуванням;
- організація підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації з питань, пов'язаних із запобіганням корупції, працівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадових осіб місцевого самоврядування;

- надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань застосування актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб;
- інформування громадськості про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції, реалізація заходів, спрямованих на формування у свідомості громадян негативного ставлення до корупції; залучення громадськості до формування, реалізації та моніторингу антикорупційної політики;
- координація виконання міжнародних зобов'язань у сфері формування та реалізації антикорупційної політики, співпраця з державними органами, неурядовими організаціями іноземних держав та міжнародними організаціями в межах своєї компетенції; обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

Особливістю статусу НАЗК є надання йому суттєвих повноважень щодо застосування специфічних засобів примусу та притягнення до відповідальності за порушення антикорупційних обмежень та заборон. Відповідні положення визначені у статті 12 Закону «Про запобігання корупції», згідно з якою НАЗК має право :

- отримувати заяви фізичних та юридичних осіб про порушення вимог цього Закону, проводити за власною ініціативою перевірку можливих фактів порушення вимог цього Закону; проводити перевірки організації роботи із запобігання і виявлення корупції в державних органах, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування, зокрема щодо підготовки та виконання антикорупційних програм;
- вносити приписи про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом; отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог та обмежень, передбачених цим Законом, щодо достовірності

відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

- звертатися до суду із позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) з порушенням встановлених цим Законом вимог та обмежень, визнання недійсними правочинів, укладених внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- ініціювати проведення службового розслідування, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, надсилати до інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;
- складати протоколи про адміністративні правопорушення, віднесені законом до компетенції Національного агентства, застосовувати передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення;

Закон дає досить чіткий **алгоритм дій НАЗК у випадках виявлення порушення вимог щодо етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів** у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб. Передбачено наступне:

- НАЗК вносить керівнику відповідного органу, підприємства, установи, організації припис щодо усунення порушень законодавства, проведення службового розслідування, притягнення винної особи до встановленої законом відповідальності. Припис є обов'язковим для виконання. Про результати виконання припису посадова особа, якій його адресовано, інформує Національне агентство упродовж десяти робочих днів з дня одержання припису.
- у разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, уповноважені особи НАЗК складають протокол про таке правопорушення, який направляється до суду згідно з рішенням НАЗК. У разі виявлення ознак іншого корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, Національне агентство затверджує обґрунтований висновок та надсилає його іншим спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції. Висновок Національного агентства є обов'язковим

для розгляду, про результати якого воно повідомляється не пізніше п'яти днів після отримання повідомлення про вчинене правопорушення.

Для визначення особливостей участі НАЗК у формуванні та реалізації державної антикорупційної політики необхідно звернути увагу на наступне:

- Засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія) визначаються Верховною Радою України. Верховна Рада України щороку не пізніше 1 червня проводить парламентські слухання з питань ситуації щодо корупції, затверджує та оприлюднює щорічну національну доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики.
- Антикорупційна стратегія розробляється Національним агентством на основі аналізу ситуації щодо корупції, а також результатів виконання попередньої антикорупційної стратегії.
- Антикорупційна стратегія реалізується шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством та затверджується Кабінетом Міністрів України. Державна програма з виконання Антикорупційної стратегії підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань з питань ситуації щодо корупції.
- Національне агентство готує проект щорічної національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики, який не пізніше 1 квітня подається до Кабінету Міністрів України. Перелік показників, що мають бути відображені у такій доповіді, визначається законодавством і має надавати максимально повну картину стану протидії корупції.

Активна роль НАЗК передбачена також і на рівні окремих секторів суспільного життя та регіонів, де мають бути розроблені та реалізовані відповідні **антикорупційні програми, що мають бути погоджені НАЗК**. Відповідно до статті 19 Закону України «Про запобігання корупції»:

- Антикорупційні програми приймаються в: Адміністрації Президента України, Апараті Верховної Ради України, Секретаріаті Кабінету Міністрів України, Секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Генеральній прокуратурі України, Службі безпеки України, міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, інших державних органах, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, обласних,

Київській та Севастопольській міських державних адміністраціях, державних цільових фондах - шляхом затвердження їх керівниками; Апараті Ради національної безпеки і оборони України - шляхом затвердження Секретарем Ради національної безпеки і оборони України; Рахунковій палаті - шляхом затвердження Колегією палати, а у Національному банку України - шляхом затвердження Правлінням банку; Центральній виборчій комісії, Вищій раді юстиції, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласних радах, Київській та Севастопольській міських радах, Раді міністрів Автономної Республіки Крим - шляхом затвердження їх рішеннями.

- Антикорупційні програми мають передбачати : визначення засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері, заходи з їх реалізації, а також з виконання антикорупційної стратегії та державної антикорупційної програми; оцінку корупційних ризиків у діяльності органу, установи, організації, причини, що їх породжують та умови, що їм сприяють; заходи щодо усунення виявлених корупційних ризиків, осіб, відповідальних за їх виконання, строки та необхідні ресурси; навчання та заходи з поширення інформації щодо програм антикорупційного спрямування; процедури щодо моніторингу, оцінки виконання та періодичного перегляду програм; інші спрямовані на запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням заходи.

Інститути громадянського суспільства відіграють важливу роль у інституційній системі протидії корупції. Необхідно звернути увагу на визначення відповідних повноважень у ст.21 Закону «Про запобігання корупції», де передані наступні права :

- повідомляти про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний, потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, Національному агентству, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості;
- запитувати та одержувати від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування в порядку,

передбаченому [Законом України](#) "Про доступ до публічної інформації", інформацію про діяльність щодо запобігання корупції;

- проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій;
- брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції;
- вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції;
- проводити, замовляти проведення досліджень, у тому числі наукових, соціологічних тощо, з питань запобігання корупції;
- проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції;
- здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству;
- здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції.

Такі повноваження доповнюються визначенням певних гарантій чи особливих процедур, що мають посилювати значення інститутів громадянського суспільства:

- Громадському об'єднанню, фізичній, юридичній особі не може бути відмовлено в наданні доступу до інформації стосовно компетенції суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання корупції, а також стосовно основних напрямів їх діяльності. Така інформація надається в порядку, встановленому законом.
- Законопроекти та проекти інших нормативно-правових актів, що передбачають надання пільг, переваг окремим суб'єктам господарювання, а також делегування повноважень державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування, з метою їх громадського обговорення розміщуються на

офіційних веб-сайтах відповідних органів невідкладно, але не пізніше ніж за 20 робочих днів до дня їх розгляду з метою прийняття.

- Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування узагальнюють результати громадського обговорення законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів, та оприлюднюють їх на своїх офіційних веб-сайтах.

Лекція 3.

Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів відповідно до норм Закону України «Про запобігання корупції».

Еволюція визначення.

Державна служба є особливим владним інститутом, що здійснює функції державного управління із підготовки та виконання управлінських рішень, за допомогою яких відбувається реалізація державної політики. Специфіка державної служби створює можливості для існування суперечливих інтересів – індивіда, соціальних груп, суспільства та самої держави, зіткнення яких в управлінському процесі спричиняє до виникнення різноманітних конфліктних ситуацій. Специфічним видом конфліктів, що виникають на державній службі, є конфлікт інтересів.

Заходи щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів передбачено міжнародно-правовими актами, зокрема Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти корупції 2003 року, ратифікованою Україною, Міжнародним кодексом поведінки державних посадових осіб, схваленому Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 19 грудня 1996 року, Рекомендаціями Комітету міністрів Ради Європи про статус публічних державних службовців в Європі від 24 лютого 2000 року № R (2000) 6.

В Україні про «конфлікт інтересів» вперше було згадано в Загальних правилах поведінки державного службовця від 23 жовтня 2000 року. Згідно із положенням цього акта державний службовець повинен на вимогу заявляти про

наявність чи відсутність у нього конфлікту інтересів. Конфлікт інтересів впливає із ситуації, коли державний службовець має приватний інтерес, тобто переваги для нього або його родини, близьких родичів, друзів чи осіб та організацій, з якими він має або мав спільні ділові чи політичні інтереси, що впливає або може впливати на неупереджене та об'єктивне виконання службових обов'язків.

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI в редакції Закону від 14.05.2013 (стаття 1) визначає **конфлікт інтересів** як суперечність між особистими майновими і немайновими інтересами особи чи близьких їй осіб та її службовими повноваженнями, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень.

У Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII міститься визначення понять потенційного та реального конфлікту інтересів, а питанням запобігання і врегулюванню конфлікту інтересів присвячено окремий розділ (розділ V).

Так, відповідно до статті 1 Закону **потенційний конфлікт інтересів** - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

Обов'язки щодо недопущення конфлікту інтересів (ч.1 ст. 28 Закону України «Про запобігання корупції»)

- 1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;
- 2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника або в колегіальному органі, - Національне агентство чи інший визначений законом орган або колегіальний орган під

час виконання повноважень, у якому виник конфлікт інтересів відповідно;

- 3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;
- 4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів;
- 5) не спонукати у будь-який спосіб прямо чи опосередковано підлеглих до прийняття рішень вчинення дій або бездіяльності всупереч закону на користь своїх приватних інтересів або приватних інтересів третіх осіб (**ч.2 ст. 28 Закону України**)

Особлива правова природа публічно-службових відносин зумовлює необхідність встановлення гнучкого механізму для того, аби уникнути негативних наслідків конфлікту інтересів.

Найчастіше конфлікт інтересів виникає вже під час проходження державної служби. У такому разі потрібно вжити відповідних заходів по врегулюванню даної ситуації і забезпеченню неупередженого виконання службових обов'язків державним службовцем.

Заходи врегулювання конфлікту інтересів передбачені статтею 29 Закону України «Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів».

Заходами зовнішнього врегулювання конфлікту інтересів відповідно до ч. 1 ст. 29 Закону «Про запобігання корупції») є:

усунення особи від виконання завдання вчинення дій прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;

застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень;

обмеження доступу особи до певної інформації;

перегляд обсягу службових повноважень особи;

переведення особи на іншу посаду;

звільнення особи.

Самостійне врегулювання конфлікту інтересів передбачено ч. 2 ст. 29 закону України. Відповідно до норми позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу до повноважень якого належить звільнення ініціювання звільнення з посади.

Усунення від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті (ст.30 Закону України «Про запобігання корупції»)

1. Усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів здійснюється за рішенням керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, у випадках, якщо конфлікт інтересів не має постійного характеру та за умови можливості залучення до прийняття такого рішення або вчинення відповідних дій інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації.

2. Усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів, а також залучення до прийняття такого рішення або вчинення відповідних дій інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа.

Обмеження доступу до інформації (ст.31 Закону України «Про запобігання корупції»)

Обмеження доступу особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи до певної інформації здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у випадку, якщо конфлікт інтересів пов'язаний з таким доступом та має постійний характер, а також за можливості продовження належного виконання особою повноважень на посаді за умови такого обмеження і можливості доручення роботи з відповідною інформацією іншому працівнику органу, підприємства, установи, організації.

Перегляд обсягу службових повноважень (ст. 32 Закону України «Про запобігання корупції»)

Перегляд обсягу службових повноважень особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи здійснюється за рішенням керівника органу, підприємства, установи,

організації або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер, пов'язаний з конкретним повноваженням особи, а також за можливості продовження належного виконання нею службових завдань у разі такого перегляду і можливості наділення відповідними повноваженнями іншого працівника.

Здійснення повноважень під зовнішнім контролем (ст. 33 Закону України «Про запобігання корупції»)

1. Службові повноваження здійснюються особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняною до неї особи під зовнішнім контролем у разі, якщо усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів, обмеження її доступу до інформації чи перегляд її повноважень є неможливим та відсутні підстави для її переведення на іншу посаду або звільнення.

2. Зовнішній контроль здійснюється в таких формах:

1) перевірка працівником, визначеним керівником органу, підприємства, установи, організації, стану та результатів виконання особою завдання, вчинення нею дій, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються особою або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних із предметом конфлікту інтересів;

2) виконання особою завдання, вчинення нею дій, розгляд справ, підготовка та прийняття нею рішень у присутності визначеного керівником органу працівника;

3) участь уповноваженої особи Національного агентства в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу.

3. У рішенні про здійснення зовнішнього контролю визначаються форма контролю, уповноважений на проведення контролю працівник, а також обов'язки особи у зв'язку із застосуванням зовнішнього контролю за виконанням нею відповідного завдання, вчиненням нею дій чи прийняття рішень.

Переведення, звільнення особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів (ст. 34 Закону України «Про запобігання корупції»)

1. Переведення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи на іншу посаду у зв'язку з наявністю реального чи потенційного конфлікту інтересів здійснюється за рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований шляхом усунення такої особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, обмеження її доступу до інформації, перегляду її повноважень та функцій, позбавлення приватного інтересу та за наявності вакантної посади, яка за своїми характеристиками відповідає особистим та професійним якостям особи.

Переведення на іншу посаду може здійснюватися лише за згодою особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи.

2. Звільнення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи з займаної посади у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів здійснюється у разі, якщо реальний чи потенційний конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб, в тому числі через відсутність її згоди на переведення або на позбавлення приватного інтересу.

Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 35 Закону України «Про запобігання корупції»)

1. Правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції, голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад

визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів.

2. У разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участь у прийнятті рішення цим органом.

Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Заява про конфлікт інтересів члена колегіального органу заноситься в протокол засідання колегіального органу.

У разі якщо неучасть особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу, у прийнятті рішень цим органом призведе до втрати правомочності цього органу, участь такої особи у прийнятті рішень має здійснюватися під зовнішнім контролем. Рішення про здійснення зовнішнього контролю приймається відповідним колегіальним органом.

Запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав (стаття 36 Закону України «Про запобігання корупції»):

Обов'язок протягом 30 днів після призначення (обрання на посаду передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права у порядку встановленому законом.

Способи передачі корпоративних прав (ч.3 ст. 36):

укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності (крім договору управління цінними паперами та іншими фінансовими інструментами);

укладення договору про управління цінними паперами й іншими фінансовими інструментами і грошовими коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти з торговцем цінними паперами, який має ліцензію Національного агентства з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління цінними паперами;

укладення договору про створення венчурного пайового інвестиційного фонду для управління переданими корпоративними правами з компанією з управління активами, яка має ліцензію Національного агентства з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління активами

Відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення (стаття 172-7 КУпАП «Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів»).

За неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів встановлено штраф від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

За вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів встановлено штраф від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

За дії, передбачені частиною першою або другою вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, встановлено штраф від чотирьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Лекція 4.

Фінансовий контроль відповідно до норм Закону України «Про запобігання корупції».

Основні проблеми

- відсутність ефективних механізмів контролю майнового стану;
- недосконалість форми та способу декларування;
- недостатня прозорість.

Питання фінансового контролю регулюються розділом VII «Фінансовий контроль» Закону України «Про запобігання корупції», в якому передбачені наступні механізми фінансового контролю (статті 45-52 Закону):

- подання та перевірка декларацій;

- моніторинг способу життя;
- інформування про рахунки в іноземних банках;
- інформування про суттєві зміни у майновому стані;
- здійснення фінансового контролю спеціалізованим превентивним антикорупційним органом.

Новий механізм декларування

Подання декларацій:

- при прийнятті на службу;
- щороку під час проходження служби;
- при припиненні служби;
- через рік після припинення служби.

Відповідно до ст.45 Закону, декларації подаються особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або претендентами на посади, що пов'язані із виконанням цих повноважень.

Так, щорічно до 1 квітня декларація за формою, що визначається Національним агентством, подають шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства наступні суб'єкти Закону: а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Національного банку України, Голова Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим;

Вищенаведені особи, у разі припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Конструкція норми ч.2 статті 45 Закону дозволяє розповсюджувати обов'язок подання декларації за минулий рік на всіх осіб, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Також, особа, яка претендує на одну з вищенаведених посад, до призначення або обрання на відповідну посаду подає в установленому цим Законом порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

Новий механізм декларування згідно Закону (загальні новації):

- подання декларації в електронній формі (форма визначається Національним агентством з питань запобігання корупції);
- оприлюднення декларацій у відкритому реєстрі;
- нова деталізована форма декларації;
- багатоступенева перевірка.

Зміст декларації (відомості про суб'єкта та основні види активів):

- відомості про суб'єкта декларування та членів його сім'ї;
- відомості про нерухомість (вид, характеристика, місцезнаходження, дата набуття та вартість, співвласники або власники);
- відомості про цінне рухоме майно (вартістю понад 50 мінімальних заробітних плат;
вид, характеристика, дата набуття та вартість, співвласники або власники;
транспорт декларується незалежно від вартості).

Відповідно до **статті 46 Закону**, в декларації зазначається наступна інформація:

1) інформація, що ідентифікує особу: прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків (серія та номер паспорта громадянина України, якщо особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний орган центрального органу виконавчої влади, відповідальний за формування державної податкової політики, і має про це відмітку у паспорті громадянина України) суб'єкта декларування *та членів його сім'ї*, місце реєстрації та фактичного проживання, місце роботи (проходження служби) або місце майбутньої роботи (проходження служби), займану посаду, або

посаду, на яку претендує, та категорію посади (якщо така є) суб'єкта декларування;

2) об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:

а) дані щодо виду, характеристики майна, місцезнаходження, дату набуття майна у власність, оренду або інше право користування, вартість майна на дату набуття його у власність, володіння або користування;

б) у разі якщо нерухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо нерухоме майно перебуває в оренді або на іншому праві користування, про власника такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

3) цінне рухоме майно, вартість якого перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, що належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної власності, або перебуває в її володінні або користуванні незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:

а) дані щодо виду майна, характеристики майна, дату набуття його у власність, володіння або користування, вартість майна на дату його набуття у власність, володіння або користування;

б) дані щодо транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, а також щодо їх марки та моделі, року випуску, ідентифікаційного номера (за наявності). Відомості про транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми зазначаються незалежно від їх вартості;

в) у разі якщо рухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо рухоме майно перебуває у володінні або користуванні, про власників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Зміст декларації (цінні папери, корпоративні права, нематеріальні активи):

- відомості про цінні папери (вид, емітент, дата набуття у власність, кількість та номінальна вартість, кому передані в управління);
- відомості про інші корпоративні права (суб'єкт господарювання, частка у капіталі);
- відомості про юридичних осіб, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї;
- відомості про нематеріальні активи, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності (вид, характеристики, вартість, дата виникнення права на активи).

Стаття 46 Закону передбачає необхідність декларування:

цінних паперів, у тому числі акцій, облігацій, чеків, сертифікатів, векселів, що належать суб'єкту декларування *або членам його сім'ї*, із відображенням відомостей стосовно виду цінного папера, його емітента, дати набуття цінних паперів у власність, кількості та номінальної вартості цінних паперів. У разі якщо цінні папери передані в управління іншій особі, щодо цієї особи також вказуються відомості, що ідентифікують цю особу (зазначені вище), або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

інших корпоративних прав, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із зазначенням найменування кожного суб'єкта господарювання, його організаційно-правової форми, коду Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, частки у статутному (складеному) капіталі товариства, підприємства, організації у грошовому та відсотковому вираженні;

даних щодо юридичних осіб, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї. Термін "кінцевий бенефіціарний власник (контролер)" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення";

нематеріальних активів, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єктів інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них;

Зміст декларації (відомості про доходи, грошові активи, фінансові зобов'язання):

- відомості про доходи (подарунки в розмірі менше 5 мінімальних заробітних плат не декларуються, крім подарунків у виді грошових коштів, які декларуються якщо їх розмір з одного джерела перевищує 5 мінімальних заробітних плат);
- відомості про грошові активи, у т.ч. готівкові кошти, кошти на рахунках у банках, позичені третім особам кошти, активи у дорогоцінних металах тощо, сукупна вартість яких не перевищує 50 мінімальних заробітних плат (вид, розмір, валюта, найменування банку тощо);
- відомості про фінансові зобов'язання (кредити, позики, страхування тощо – загальний розмір; понад 50 мінімальних заробітних плат – деталізована інформація; інформація про заставу, поручителів).

Стаття 46 Закону передбачає також, що мають бути задекларовані:

нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування *або членам його сім'ї*, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них;

отримані (нараховані) доходи, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи. Такі відомості включають дані про вид доходу, джерело доходу та його розмір. Відомості щодо подарунка зазначаються лише у разі, якщо його вартість перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, а для подарунків у вигляді грошових коштів - якщо розмір таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року;

наявні грошові активи, у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам, а також активи у дорогоцінних (банківських) металах. Відомості щодо грошових активів включають дані про вид, розмір та валюту активу, а також найменування та код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України установи, в якій відкриті відповідні рахунки або до якої зроблені відповідні внески. Не підлягають декларуванню наявні грошові активи (у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам) та активи у дорогоцінних (банківських) металах, сукупна вартість яких не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року";

фінансові зобов'язання, у тому числі отримані кредити, позики, зобов'язання за договорами лізингу, розмір сплачених коштів в рахунок основної суми позики (кредиту) та процентів за позикою (кредиту), зобов'язання за договорами страхування та недержавного пенсійного забезпечення, позичені іншим особам

кошти. Відомості щодо фінансових зобов'язань включають дані про вид зобов'язання, його розмір, валюту зобов'язання, інформацію про особу, стосовно якої виникли такі зобов'язання, відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, та дату виникнення зобов'язання. Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір зобов'язання перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. У разі якщо розмір зобов'язання не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, зазначається лише загальний розмір такого фінансового зобов'язання.

У разі якщо предметом правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання є нерухоме або рухоме майно, в декларації зазначаються вид майна, його місцезнаходження, вартість та інформація про власника майна відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо засобом забезпечення отриманого зобов'язання є порука, в декларації має бути вказано інформацію про поручителя, зазначену у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

Зміст декларації (відомості про видатки та правочини, сумісництво та громадську діяльність):

- відомості про видатки та правочини (правочини - на підставі яких виникло право власності, володіння, користування; видатки на суму 20 мінімальних заробітних плат; вид, предмет, контрагент; не зазначаються претендентами на службу);
 - відомості про роботу за сумісництвом
 - відомості про входження до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, професійних об'єднань.

Стаття 46 Закону передбачає, що мають бути задекларовані:

видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання, які зазначені у пунктах 2 - 9 частини першої цієї статті. Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір відповідного видатку перевищує 20 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. Окрім цього, до таких відомостей включаються дані про вид правочину, його предмет та інформація щодо найменування контрагента;

наявність посади чи роботи, що виконується або виконувалася за сумісництвом: дані про займану посаду чи роботу (оплачувану чи ні), що виконується за договором (контрактом), найменування юридичної чи фізичної особи, в якій (яких) особа працює або працювала за сумісництвом, із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи із зазначенням її реєстраційного номера облікової картки платника податків;

входження суб'єкта декларування до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, саморегульованих чи самоврядних професійних об'єднань, членство в таких об'єднаннях (організаціях) із зазначенням назви відповідних об'єднань (організацій) та їх коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Окремі правила заповнення декларацій:

- усі особи на службі подають декларації одночасно – до 1 квітня наступного за звітним року
- декларація подається незалежно від місця перебування особи
- вартість – у грошовій одиниці України на момент набуття або останньої грошової оцінки
- вартість активів у володінні чи користуванні – якщо відома або мала бути відома
- доходи, видатки тощо у валюті – за курсом НБУ на відповідну дату

- доходи, видатки за кордоном – назва держави
- зазначається про відмову членів сім'ї надати інформацію для заповнення декларації
- можливість виправлення помилок

Облік та оприлюднення декларацій

- Єдиний державний реєстр декларацій;
- відкритий цілодобовий доступ через сайт Національного агентства;
- закрита персональна інформація;
- декларації зберігаються під час перебування на службі і протягом 5 років після її припинення;
- остання подана декларація зберігається безстроково.

Відповідно до статті 47 Закону, подані декларації включаються до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що формується та ведеться Національним агентством.

Національне агентство забезпечує відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства.

Доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства надається шляхом можливості перегляду, копіювання та роздруковування інформації, а також у вигляді набору даних (електронного документа), організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання.

Зазначені у декларації відомості щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, місця проживання, дати народження фізичних осіб, щодо яких зазначається інформація в декларації, місцезнаходження об'єктів, які наводяться в декларації, є інформацією з обмеженим доступом та не підлягають відображенню у відкритому доступі.

Інформація про особу в Єдиному державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігається упродовж всього часу виконання цією особою функцій держави або місцевого самоврядування, а також упродовж п'яти років після припинення виконання нею зазначених функцій, крім останньої декларації, поданої особою, яка зберігається безстроково.

Контроль та перевірка декларацій

Види контролю:

- щодо своєчасності подання;
- щодо правильності та повноти заповнення;
- логічний та арифметичний контроль.

Стаття 48 Закону передбачає перелічені види контролю, а також право повної перевірки декларацій з боку Національного агентства. Національне агентство має доступ до баз даних та право одержувати інформацію за запитом.

Повна перевірка декларації (загальні положення):

- здійснюється протягом 90 днів з дня подання декларації;
- полягає у з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, перевірки на наявність конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення;
 - проводиться:
 - щодо декларацій осіб, які займають відповідальне або особливо відповідальне становище;
 - щодо декларацій осіб, які займають посади з підвищеним корупційним ризиком;
 - щодо декларацій, в яких виявлено невідповідності за результатами логічного та арифметичного контролю;
 - щодо декларацій у разі відмови членів сім'ї від надання інформації.

Строки, цілі та предмет повної перевірки визначені в статті 50 Закону.

Обов'язковій повній перевірці підлягають декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується Національним агентством. В статті 50 також дається роз'яснення щодо «відповідального та особливо відповідального становища», під яким розуміються, посади яких передбачені частиною першою статті 9 Закону України "Про державну службу", або віднесені згідно із статтею 25 зазначеного Закону та частиною першою статті 14 Закону України "Про службу в органах місцевого самоврядування" до першої - третьої категорій, а також судді, прокурори і слідчі, керівники, заступники керівників державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України, їх апаратів та самостійних структурних підрозділів, керівники, заступники керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію однієї або кількох областей, Автономної Республіки Крим, міст Києва або Севастополя, керівників державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, юрисдикція яких поширюється на територію одного або кількох районів, міста республіканського в Автономній Республіці Крим або обласного значення, району в місті, міста районного значення, військові посадові особи вищого офіцерського складу.

Обов'язковій повній перевірці також підлягають декларації, подані іншими суб'єктами декларування, у разі виявлення у них невідповідностей за результатами логічного та арифметичного контролю.

Національне агентство проводить повну перевірку декларації, а також самостійно проводить повну перевірку інформації, яка підлягає відображенню в декларації, щодо членів сім'ї суб'єкта декларування у випадках, передбачених частиною шостою статті 46 цього Закону, яка регулює питання *відмови члена сім'ї* суб'єкта декларування від надання будь-яких відомостей чи її частину при заповненні декларації.

Повна перевірка декларації (результати):

- позитивний;

- негативний – виявлення у декларації недостовірних відомостей – інформування роботодавця та спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Згідно статті 50 Закону, у разі встановлення за результатами повної перевірки декларації відображення у декларації недостовірних відомостей Національне агентство письмово повідомляє про це керівника відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Моніторинг способу життя:

- встановлення відповідності рівня життя задекларованим доходам;
- здійснюється вибірково на підставі одержаної інформації;
- порядок здійснення визначається Національним агентством;
- гарантії:
 - захист персональних даних
 - недопущення надмірного втручання в приватне життя.

Питання моніторингу способу життя регулюється статтею 51 Закону:

Національне агентство здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подається відповідно до цього Закону.

Моніторинг способу життя суб'єктів декларування здійснюється Національним агентством на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, а також із засобів масової інформації та інших відкритих джерел інформації, яка містить відомості про невідповідність рівня життя суб'єктів декларування задекларованим ними майну і доходам.

Моніторинг способу життя здійснюється із додержанням законодавства про захист персональних даних та не повинен передбачати надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи.

Моніторинг способу життя:

- встановлення невідповідності рівня життя доходам:
 - повна перевірка декларації;
 - надання суб'єкту декларування можливості надати пояснення;
 - виявлення ознак корупційного правопорушення;
 - інформування спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Згідно статті 50 Закону, встановлення невідповідності рівня життя суб'єкта декларування задекларованим ним майну і доходам є підставою для здійснення повної перевірки його декларації. У разі встановлення невідповідності рівня життя Національним агентством надається можливість суб'єкту декларування протягом десяти робочих днів надати письмове пояснення за таким фактом.

У разі виявлення за результатами моніторингу способу життя ознак корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, Національне агентство інформує про них спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Додаткові механізми здійснення фінансового контролю:

- обов'язок інформування Національного агентства про відкриття валютних рахунків в установах банків-нерезидентів – протягом 10 днів з дня відкриття;
- обов'язок інформування Національного агентства про суттєві зміни у майновому стані – отримання доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 мінімальних заробітних плат - протягом 10 днів з дня отримання доходу чи придбання майна.

Додаткові заходи здійснення фінансового контролю передбачені у статті 52 Закону:

У разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у десятиденний строк письмово повідомити про це Національне

агентство у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента.

У разі суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання ним доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня відповідного року, зазначений суб'єкт у десятиденний строк з моменту отримання доходу або придбання майна зобов'язаний письмово повідомити про це Національне агентство. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства.

Порядок інформування Національного агентства про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, а також про суттєві зміни у майновому стані визначаються Національним агентством.

Відповідальність (адміністративна):

стаття 172⁶ КУпАП:

- несвоєчасне подання декларації;
- неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані;

Притягнення до відповідальності не позбавляє обов'язку подати достовірну декларацію.

Стаття 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає відповідальність у разі порушення вимог фінансового контролю. А саме:

Несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Відповідальність (кримінальна):

1) стаття 366¹ КК

- відображення у декларації завідомо недостовірних відомостей;
- умисне неподання декларації.

2) стаття 368² КК

- набуття у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача таких активів будь-якій іншій особі.

Стаття 366¹ Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за декларування недостовірної інформації.

Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації -

карається позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Суб'єктами декларування є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Стаття 368² «Незаконне збагачення» Кримінального кодексу України:

1. Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі -

караються позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

2. Ті самі діяння, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

2. Під активами у значному розмірі у цій статті розуміються грошові кошти або інше майно, а також доходи від них, якщо їх розмір (вартість) перевищує одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Під передачею активів у цій статті розуміється укладення будь-яких правочинів, на підставі яких виникає право власності або право користування на активи, а

також надання іншій особі грошових коштів чи іншого майна для укладення таких правочинів.

Розділ 3. Організація зворотнього зв'язку з аудиторією

Необхідність зворотнього зв'язку зі слухачами пов'язана з тим, що інформаційно-освітня діяльність має бути систематичною, не обмежуючись окремими заходами. Це обумовлює постійність та систематичність моніторингу знань працівників щодо антикорупційного законодавства.

При проведенні семінарів доцільно застосовувати два інструменти:

- 1) Тестування учасників.
- 2) Опитування учасників щодо успішності семінару.

Тестування за своїм призначенням більше значення має для визначення пріоритетів у плануванні семінару, внесенні коректив у тематику лекцій та їх змістовне наповнення. Кількість тестів може бути різною. У **Додатку 1** наведено базовий пакет тестів, що охоплюють ключові аспекти антикорупційного законодавства. Загальна кількість – 10, що є досить зручним показником для оцінювання знань. Застосування тестів є простим в організаційному відношенні а підрахунок результатів тестування 30 учасників займає не більше 20 хвилин. Тестування може бути проведено кількома способами: а) перед початком семінару проводиться тестування і через певний час його результати (середній бал учасників загалом, без індивідуальних оцінок) оголошуються. Це може стати додатковою мотивацією для активізації уваги учасників; б) інший спосіб передбачає два тестування – перед початком і після завершення семінару, з оголошенням двох середніх оцінок; такий спосіб більше значення має для оцінки результатів та успішності самого семінару; в) досить цікавим може бути використання персоніфікованих оцінок, хоча це потребує більше часу і може супроводжуватись негативним сприйняттям певної частини учасників заходу.

Традиційним інструментом зворотнього зв'язку є **опитування учасників щодо успішності навчального заходу**. Завдання такого опитування можуть бути досить різними:

- визначення якості роботи організаторів заходу та лекторів;
- отримання даних про особливості аудиторії (структура за віком, досвідом роботи, частотою участі у навчальних заходах, наявністю попередньої підготовки з тематики заходу, тощо);
- оцінка ефективності різних методичних прийомів чи форм проведення навчання;
- сприйняття учасниками умов та організації проведення заходу;
- отримання даних про оптимальність змістовного наповнення;
- визначення перспективних завдань, тобто тем чи сюжетів, що мають бути висвітлені у подальшому;
- визначення типових проблем та складнощів, що мають місце у практичній діяльності;
- отримання інформації про потреби учасників у інформаційному забезпеченні (надання роз'яснень, рекомендацій, тощо) та найбільш зручні "канали" такого інформування.

Додаток 2 містить зразок такого опитувальника, головним завданням якого було саме визначення як поточного рівня інформованості аудиторії, так і визначення перспективним тем.

Обробка результатів такого опитування є досить простою і не вимагає значного часу. Особливо важливим може бути систематизація та аналіз відповідей на відкриті питання в опитувальнику. Зразок Звіту наведено у **Додатку 3**.

Додаток 1

ТЕСТИ

1. Яким з наведених суб'єктів визначаються засади антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія)?

- а) Президентом України;
- б) Кабінетом Міністрів України;
- в) Радою національної безпеки і оборони України;

г) Верховною Радою України.

2. Вкажіть органи, які належать до спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

а) Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції;

б) органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції;

в) органи прокуратури, Національне антикорупційне бюро України;

г) органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.

3. Що означає термін «реальний конфлікт інтересів»?

а) неузгодженість між різними повноваженнями особи, що впливає на ефективність їх виконання;

б) суперечність між приватним інтересом особи та її повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання повноважень;

в) суперечність між приватними інтересами громадян та повноваженнями осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

г) ситуація, за якої складається враження суперечності між приватним інтересом особи та її службовими повноваженнями.

4. Який орган згідно із Законом України «Про запобігання корупції» уповноважений здійснювати контроль та повну перевірку декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

а) Рахункова палата;

б) Національне агентство з питань запобігання корупції;

в) Державна фінансова інспекція;

г) Національне агентство України з питань державної служби.

5. В якій з описаних нижче ситуацій є порушення обмеження щодо прямого підпорядкування близьких осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування ?

- а) батько займає посаду голови районної державної адміністрації, а його донька – начальника відділу в цій же районній державній адміністрації, роботу якого курує один із заступників голови адміністрації ;
- б) рідний брат начальника УМВС в області працює заступником начальника УМВС в іншій області;
- в) свекруха та невістка є відповідно сільським головою та бухгалтером цієї ж сільської ради;
- г) чоловік та дружина працюють в різних самостійних структурних підрозділах одного й того ж міністерства.

6. Вкажіть суб'єктів прийняття рішення про усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах конфлікту інтересів.

- а) керівник структурного підрозділу, в якому працює особа, або будь-яка особа, яка займає вищу посаду від займаної особою, у якої виник конфлікт інтересів;
- б) керівник органу або керівник структурного підрозділу, в якому працює особа;
- в) керівник органу, помічник керівника органу, керівник структурного підрозділу, в якому працює особа;
- г) заступник керівника органу, помічник керівника органу, радник керівника органу, заступник керівника структурного підрозділу, в якому працює особа.

7. Вкажіть, яка з наведених вимог не є складовою правил щодо політичної нейтральності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, при виконанні своїх службових повноважень.

- а) уникати демонстрації власних політичних переконань або поглядів;
- б) не використовувати службові повноваження в інтересах політичних партій чи їх осередків;

- в) бути ввічливими у стосунках з громадянами, керівниками, колегами і підлеглими;
- г) не використовувати службові повноваження в інтересах окремих політиків.

8. Вкажіть які з вказаних правил етичної поведінки порушує посадова особа, яка з огляду на особисте негативне ставлення в максимально тривалі строки розглядає документи безробітних громадян, в той час як оперативно опрацьовує документи всіх інших категорій осіб.

- а) щодо політичної нейтральності;
- б) щодо неупередженості;
- в) щодо нерозголошення інформації;
- г) щодо утримання від виконання незаконних доручень.

9. Яким чином службова особа органу державної влади зобов'язана відреагувати на незаконне доручення керівництва ?

- а) утриматися від виконання доручення та негайно в письмовій формі повідомити керівника органу;
- б) виконати доручення та попередити керівника про небажання виконувати подібні доручення в подальшому;
- в) виконати доручення та поінформувати трудовий колектив органу;
- г) підлеглий не зобов'язаний оцінювати доручення керівництва, а повинен виконувати їх.

10. Який спосіб подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбачає Закон України «Про запобігання корупції» ?

- а) надання паперової форми декларації до Національного агентства з питань запобігання корупції;
- б) шляхом заповнення на офіційному веб-сайті органу, в якому працює суб'єкт декларування;
- в) надання паперової форми декларації до кадрового підрозділу;

г) шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції.

Додаток 2

Шановний учасник тренінгу!

Просимо Вас дати відповіді на питання цієї анкети, які мають надати можливість організаторам заходу визначити ті питання, що не знайшли відображення у основних сесіях заходу і потребують надання учасникам додаткової інформації.

- 1. Як давно Ваша службова діяльність пов'язана з проблематикою запобігання корупції.**
 1. не більше 1 року;
 2. 1-2 роки;
 3. 3-5 років;
 4. більше 5 років.
- 2. Чи доводилось Вам протягом останніх двох років приймати участь в начальних заходах з антикорупційної проблематики?**
 1. Жодного разу;
 2. 1 раз;
 3. 2-5 рази;
 4. 5-10 разів;
 5. більше 10 разів.
- 3. Чи доводилось Вам особисто протягом останніх двох років проводити інформаційно-освітні заходи (робити доповіді, презентації, проводити навчання, тощо) з антикорупційної проблематики ?**

1. Жодного разу;
2. 1 раз;
3. 2-5 рази;
4. 5-10 разів;
5. більше 10 разів.

4. Чи вдалось Вам раніше (до сьогоднішнього заходу) ознайомитись з новим антикорупційним законодавством?

1. Поки що такої можливості не було;
2. Знайомився опосередковано (читав коментарі, відгуки , тощо);
3. Читав текст, але вибірково, лише окремі статті законів;
4. Прочитав тексти повністю і досить уважно.

5. Чи погоджуетесь Ви з наступним судженням: "нові антикорупційні закони дозволять зробити протидію і запобігання корупції більш ефективними та дієвими"?

1. Повністю погоджуюсь;
2. Скоріше погоджуюсь ніж ні;
3. Скоріше не погоджуюсь ніж погоджуюсь;
4. Повністю не погоджуюсь;
5. Важко сказати.

6. Особисто для Вас, які питання (теми) нового антикорупційного здались найбільш складними з точки зору практичного застосування;

НАПИШІТЬ _____

7.В якій мірі сьогоднішній захід допоміг Вам з'ясувати ці питання?

1. Ці питання не розглядались на семінарі;
2. Семінар був корисним але вичерпної інформації з цих питань не вдалось отримати.
3. Семінар був корисним і відповіді були отримані.

Стосовно змісту семінару:

8. З яких питань (тем), які розглядались на семінарі , Ви особисто хотіли б отримати додаткову інформацію (коментарі, методичні рекомендації, консультації)?

- Загальна хар-ка законодавства: (НАПИШІТЬ)

- Діяльність уповноважених органів (посадових осіб) з запобігання корупції_____

- Правила етичної поведінки_____

- Конфлікт інтересів_____

- Фінансовий контроль_____

9. Які додаткові теми могли б стати предметом обговорення на семінарі?

10. Які у Вас є побаження, оцінки та коментарі щодо семінару ?

ДЯКУЄМО ЗА УЧАСТЬ !

Додаток 3

Узагальнення результатів опитувань учасників навчальних семінарів

Склад учасників

Переважає більшість учасників (98 відсотків) займають посади, що безпосередньо пов'язані з реалізацією повноважень щодо протидії та запобігання корупції. За стажем роботи на таких посадах учасники розподілені наступним чином:

“до 1 року” – 16,0 відсотка;

“ 1-2 роки” – 16 відсотків;

“3-5 років” – 24 відсотків;

“більше 5 років” - 44,0 відсотка;

Самооцінка ступеню знайомства з новим антикорупційним законодавством

Учасники мають різну ступінь попереднього ознайомлення з новим антикорупційним законодавством. Питома вага тих, хто *“прочитав закони повністю і досить уважно”* не є достатньо високою – лише 32 відсотки, що можливо і стало причиною наявності численних загальних питань на семінарах – з одного боку, і невідповідності значної частини учасників до сприйняття окремих

специфічних питань, що потребували попереднього ознайомлення з законодавством.

Значна частина учасників (40 відсотків) обрали варіант “*вибіркового читання*”, тобто ознайомлення з тими положеннями, що мають більшу дотичність до сфери їх службових а часто і особистих інтересів.

Негативною обставиною є те, що майже третина учасників (30 відсотків) зміст законодавства знають лише із повідомлень ЗМІ, вражень свої колег та близьких.

Результати тестування учасників

Для отримання об'єктивного уявлення про ступінь підготовленості учасників тренінгів було розроблено тести для оцінки знання положень Закону України “Про запобігання корупції”. Кількість тестів - 10, що охоплювали основні питання, що є актуальними саме для державних службовців. За рівнем складності тести були відібрані як інструменти оцінювання виключно “знання законодавства” і не стосувались оцінок певних ситуацій, які могли б вимагати більш ґрунтовної підготовки.

Результати тестування наведені далі:

середній бал склав 3,6 (тобто середня кількість правильних відповідей складала 7,2 із 10 можливих; при цьому жоден із учасників не дав правильної відповіді на всі питання, а у трьох учасників – кількість правильних відповідей не перевищувала 2 .

Аналіз відповідей на конкретні тести дозволив встановити найбільш суттєві прогалини у знаннях нового антикорупційного законодавства:

- положення щодо змін інституційної системи запобігання корупції, особливо – статус та повноваження НАЗК, форми його участі у протидії корупції, взаємодія з уповноваженими правоохоронними органами;
- нові процедури декларування (фінансового контролю);
- попередження конфлікту інтересів (розуміння сутності реального та потенційного конфлікту інтересів, моделі поведінки у таких ситуаціях);
- етичні стандарти як засіб попередження корупції.

Очікування щодо ефективності нового антикорупційного законодавства

Досить неоднозначною є структура оцінок учасниками потенціалу нового антикорупційного законодавства. Значна частина учасників (42 відсотки) не мають чіткої позиції щодо його ефективності та здатності змінити ситуацію в країні. Головним тут є сумнів щодо повноти та адекватності його імплементації. Показовим є те, що лише 15 відсотків оцінюють його скептично і не мають впевненості щодо його впливу на ситуацію. Водночас 43 відсотки погоджуються з оцінкою нового законодавства як такого, що здатне створити ефективний механізм протидії корупції.

Участь в навчальних заходах з антикорупційної проблематики

Для визначення методики та змістовного наповнення семінарів для даної категорії працівників суттєве значення має попередній досвід участі у аналогічних навчальних заходах. Опитування показало, що за останні два роки більшості учасників частіше самим доводилось робити доповіді та презентації ніж приймати участь у якості слухачів. Так, за цей період 5 і більше разів були учасниками навчальних заходів 24 відсотки опитаних, водночас самі проводили такі заходи – 42 відсотки.

Зважаючи на те, що за оцінками учасників вони недостатньо підготовлені щодо ведення роботи з роз'яснення нового антикорупційного законодавства, завданням тренінгу має бути надання учасникам таких знань та вмінь , що дозволять їм в подальшому виступати перед різними аудиторіями з роз'ясненнями законодавства.

Наявність складнощів у розумінні окремих тем нового законодавства.

Загальний рівень самооцінок розуміння нового законодавства є достатньо низким. Тестування це також підтверджує. Учасники це пояснюють як наявністю складних та принципово нових законодавчих положень так і відсутністю належних коментарів, тлумачень, роз'яснень, тощо.

Учасники семінарів відчували труднощі в розумінні наступних положень:

- *“невизначеність щодо структурних змін в системі органів попередження корупції на місцевому рівні; перш за все – доля існуючих антикорупційних*

- підрозділів та відповідних посадових осіб; пропонується максимально використати їх напрацювання, в яких є багато корисного”;*
- *“порядок отримання подарунків, обмеження та правила декларування подарунків; різниця в новому законодавстві у порівнянні з попередньою редакцією”;*
 - *“етичні стандарти , особливо питання щодо політичної нейтральності а також питання відповідальності за порушення етичних стандартів державної служби”;*
 - *“правила врегулювання конфлікту інтересів у випадку реального та потенційного конфлікту; особливо – в частині залучення посадових осіб чи спеціальних органів до цього”;*
 - *“як практично буде діяти очищення (люстрація) влади”;*
 - *“практично все , що стосується фінансового контролю”;*
 - *“особливості звільнення за вчинення корупційного правопорушення”;*
 - *“що таке моніторинг способу життя, кого він стосується і в яких процедурах буде реалізований”;*
 - *“необхідність пояснення окремих реальних ситуацій, що виникали і розуміння яких формувати було важко. Наприклад, як можна було б оцінити факт голосування депутата місцевої ради за власне призначення на посаду, що має пройти таку процедуру затвердження. Або – як діяти в ситуації відмови одного з членів сім’ї від подання декларації?”;*
 - *“система правоохоронних елементів у протидії корупції: статус та повноваження НАБ та розмежування його повноважень з існуючими правоохоронними органами; особливості відповідальності за корупційні правопорушення; взаємодія правоохоронних та нецивільних елементів системи протидії корупції;”*

Оцінка успішності семінару

96 відсотки учасників зазначили, що семінар *“був корисним і вони отримали відповіді на ті питання, щодо яких вони потребували роз’яснень”*. Водночас , 6 відсотків визнали, що семінар *“був корисним але окремі питання не отримали висвітлення.”* До таких питань учасники частіше за все віднесли практичні питання регулювання конфлікту інтересів та заповнення декларацій.

Побажання щодо отримання додаткової інформації.

Більшість (84 відсотки) учасників вказують на гостру необхідність підготовки спеціальних тематичних методичних рекомендацій щодо застосування нового законодавства, що повинні мати практичну спрямованість і достатньо адекватно відображати повсякденні проблеми державного управління. Такі рекомендації мають розміщуватись на сайті МЮ та НАЗК та постійно оновлюватись, зокрема, на основі узагальнень проблемних ситуацій, що виникають на місцевому рівні.

Крім того, значна частина опитаних звертає увагу на важливість отримання комплексних коментарів нового законодавства, зважаючи на складності самостійного вивчення. Особливо корисним це має бути для нових працівників: *“доцільно розробити спеціальних навчальний курс для новопризначених працівників, який міг би бути використаний місцевими органами”*.

Основними проблемами, що мають знайти відображення в таких матеріалах найчастіше називаються наступні:

- практичні рекомендації щодо врегулювання конфлікту інтересів в типових ситуаціях, зокрема специфіка реального та потенційного конфлікту інтересів;
- правила заповнення фінансових декларацій *“за новими правилами”* (з прикладами, коментарями, тощо);
- рекомендації щодо оцінки ступеню дотримання етичних стандартів;
- правила організації превентивної діяльності на рівні окремих установ (тобто за межами антикорупційних програм, як інструкції для уповноважених осіб);
- алгоритми діяльності уповноважених осіб у конкретних ситуаціях (наприклад, при отриманні інформації від викривача, при виникненні конфлікту інтересів, тощо);

Пропозиції щодо уточнення проблематики семінару та подальших кроків.

- *“Такі семінари мають проводитись регулярно (1 раз на квартал) з обов'язковою участю представників Міністерства юстиції, в перспективі – НАБ та НАЗК;”*
- *“До початку семінару варто завчасно повідомити порядок денний і дати можливість підготувати запитання”;*
- *Провести аналогічні семінари за наслідками перших місяців діяльності НАБ та НАЗК, з акцентом на регіональну специфіку;*

- *“Слід детальніше пояснити особливості проведення спеціальної перевірки при призначенні на посаду”;*
- *“Корисним може бути пояснення того, як може бути забезпечено прозорість та неупередженість формування кадрового корпусу органів влади”;*
- *“Важливими можуть бути коментарі фахівців щодо стану та перспектив реформування законодавства про державну службу”;*
- *“На семінарах слід проаналізувати реальні випадки притягнення до відповідальності за корупції та дати рекомендації щодо можливих способів запобігання таким порушенням”*
- *“Питання проведення моніторингу способу життя та доброчесності, зважаючи на необхідність дотримання прав людини”;*
- *“Потребує більш глибокого висвітлення проблематика захисту викривачів:закон не дає повного розуміння того, як це буде на практиці”;*
- *“Специфічні проблеми запобігання корупції не лише в державних органах але й в комунальних та державних закладах освіти та охорони здоров'я”;*
- *“Хоча б за тиждень до семінару треба надати учасникам приблизну тематику та запропонувати підготувати та направити на адресу Мінюсту питання, з тим щоб на семінарі отримати відповіді і на такі досить вузькі питання”;*
- *“Було в корисно підібрати (можливо з практики Мінюсту)найбільш показові приклади щодо регулювання конфлікту інтересів; особливо в тих сферах, де корупційні ризики є найбільш поширеними”;*
- *“Необхідно давати пояснення (хоча б в загальному вигляді) системи відповідальності за порушення, оскільки важко зрозуміти окремі питання співвідношення кримінальної та адміністративної відповідальності за корупцію”;*
- *“На семінарі було б цікаво почути порівняння українського антикорупційного законодавства і аналогічного законодавства інших країн, дотримання Україною міжнародних стандартів”;*
- *“Слід підготувати більш конкретні та зрозумілі коментарі щодо виявлення конфлікту інтересів “;*

- *“Необхідно спеціально розглянути ситуації, коли при декларуванні та проведенні перевірки близькі особи відмовляються поадвати інформацію (заповнювати декларації, відповідати на запити, тощо)”;*
- *“Особливо складно у ситуації відмови від подання декларації членами сім’ї; треба дати роз’яснення такої проблеми”;*
- *“Хотілось би отримати додаткову інформацію про порядок повної перевірки декларації”;*
- *“Корисним могло б бути пояснення наступної ситуації, що виникає постійно: міський голова виносить на обшворення відповідної ради питання, що стосується його близьких – як він має діяти в такій ситуації?”;*
- *“Потребують пояснень питання співвідношення порушень етичних стандартів та корупційних правопорушень”.*

Додаток

Закон України від 12 лютого 2015 року № 198-VIII "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції"
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 17, ст.118)

{Із змінами, внесеними згідно із Законом
№ 336-VIII від 21.04.2015}

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до № 51, ст. 1122):

1) у частині першій статті 15 слова "вчинення корупційних правопорушень" замінити словами "вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією";

2) частину третю статті 38 викласти в такій редакції:

"Адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, а також правопорушення, передбаченого статтею 164-14 цього Кодексу, може бути накладено протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення";

3) в абзаці першому частини п'ятої статті 166-11 слова "вигодоодержувача (вигодоодержувачів)" замінити словами "кінцевого бенефіціарного власника (контролера)";

4) доповнити статтею 185-13 такого змісту:

"Стаття 185-13. Невиконання законних вимог посадових осіб Національного антикорупційного бюро України

Ненадання інформації Національному антикорупційному бюро України на запит його посадових осіб, надання завідомо недостовірної інформації чи не в повному обсязі, порушення встановлених законом строків її надання, повідомлення третіх осіб стосовно того, що про них збирається така інформація, або невиконання інших законних вимог посадових осіб Національного антикорупційного бюро України -

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до шестиста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян";

5) статтю 221 після цифр "185-11" доповнити цифрами "185-13";

6) у частині першій статті 255:

а) у пункті 1:

в абзаці "органів Служби безпеки України (стаття 164 (у частині, що стосується правопорушень у галузі господарської діяльності, ліцензії на проведення якої видає ця Служба), статті 172-4-172-9, 195-5, 212-2 (крім пункту 9 частини першої), 212-5 і 212-6)" цифри "172-4-172-9" виключити;

абзац "Національного агентства з питань запобігання корупції (стаття 188-46)" викласти в такій редакції:

"Національного агентства з питань запобігання корупції (статті 172-4-172-9, стаття 188-46)";

доповнити абзацом такого змісту:

"Національного антикорупційного бюро України (стаття 185-13)";

б) у пункті 11 цифри "172-4-172-9" виключити.

2. У Кримінальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 25-26, ст. 131):

1) примітку до статті 45 викласти в такій редакції:

"Примітка. Корупційними злочинами відповідно до цього Кодексу вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу";

2) у статті 354:

а) частину п'яту викласти в такій редакції:

"5. Особа, яка запропонувала, пообіцяла або надала неправомірну вигоду, звільняється від кримінальної відповідальності за злочини, передбачені статтями 354, 368-3, 368-4, 369, 369-2 цього Кодексу, якщо після пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди вона - до отримання з інших джерел інформації про цей злочин органом, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру, - добровільно заявила про те, що сталося, такому органу та активно сприяла розкриттю злочину, вчиненого особою, яка одержала неправомірну вигоду або прийняла її пропозицію чи обіцянку. Зазначене звільнення не застосовується у разі, якщо пропозиція, обіцянка чи надання неправомірної вигоди були вчинені по відношенню до осіб, визначених у частині четвертій статті 18 цього Кодексу";

б) у примітці до статті:

пункт 1 викласти в такій редакції:

"1. Під особою, яка працює на користь підприємства, установи, організації, слід розуміти особу, яка виконує роботу або надає послугу відповідно до договору з таким підприємством, установою, організацією";

у пункті 2 слова і цифри "що перевищують 1,5 неоподаткованого мінімуму доходів громадян, або нематеріальні активи" замінити словами "нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру";

3) у примітці до статті 364-1:

цифри "368-2-368-4" виключити;

після слів "нематеріальні активи" доповнити словами "будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру";

4) текст статті 368-2 викласти в такій редакції:

"1. Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі -

караються позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

2. Ті самі діяння, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, зі спеціальною конфіскацією та з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

2. Під активами у значному розмірі у цій статті розуміються грошові кошти або інше майно, а також доходи від них, якщо їх розмір (вартість) перевищує одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Під передачею активів у цій статті розуміється укладення будь-яких правочинів, на підставі яких виникає право власності або право користування на активи, а також надання іншій особі грошових коштів чи іншого майна для укладення таких правочинів";

5) частину п'яту статті 368-3 та примітку до цієї статті виключити;

6) частину п'яту статей 368-4 та 369 виключити;

7) абзац перший частини першої статті 370 викласти в такій редакції:

"1. Провокація підкупу, тобто дії службової особи з підбурення особи на пропонування, обіцянку чи надання неправомірної вигоди або прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання такої вигоди, щоб потім викрити того, хто пропонував, обіцяв, надав неправомірну вигоду або прийняв пропозицію, обіцянку чи одержав таку вигоду".

3. У статті 64-1 Господарського кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., №№ 18-22, ст. 144):

у назві та тексті статті слово "вигодоодержувач" в усіх відмінках замінити словами "бенефіціарний власник (контролер)" у відповідному відмінку;

в абзаці другому частини першої слова "або фінансуванню тероризму" замінити словами "фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення".

4. Розділ III Цивільного процесуального кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2004 р., №№ 40-42, ст. 492) доповнити главою 9 такого змісту:

"Глава 9

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ НЕОБҐРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ ВИТРЕБУВАННЯ

Стаття 233-1. Пред'явлення позову про визнання необґрунтованими активів та їх витребування

1. Позов про визнання необґрунтованими активів та їх витребування від визначених в цій статті осіб подається в інтересах держави прокурором упродовж строку загальної позовної давності з дня набрання законної сили обвинувальним вироком щодо особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

2. Позов про визнання необґрунтованими активів та їх витребування може бути пред'явлено до:

1) особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно якої набрав законної сили обвинувальний вирок суду за вчинення корупційного злочину або легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом;

2) особи, пов'язаної з особою, зазначеною у пункті 1 цієї частини, - юридичної особи, яка є власником (користувачем) майна, стосовно якого існують докази того, що воно отримано або що ним користується чи розпоряджається (розпоряджалася) особа, зазначена у пункті 1 цієї частини.

У разі пред'явлення позову до особи, зазначеної у пункті 1 цієї частини, прокурор вживає заходів щодо встановлення майна, стосовно якого існують докази того, що воно отримано особою, зазначеною у пункті 1 цієї частини, або що ним користується чи розпоряджається (розпоряджалася) така особа. У разі встановлення такого майна, обов'язковим є також пред'явлення позову до юридичної особи, яка є його власником (користувачем).

3. Для цілей цієї глави:

1) термін "активи" означає грошові кошти або інше майно, а також доходи від них;

2) особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

Стаття 233-2. Визнання необґрунтованими активів

1. Суд визнає необґрунтованими активи, якщо судом на підставі поданих доказів не встановлено, що активи або грошові кошти, необхідні для придбання активів, щодо яких поданий позов про визнання їх необґрунтованими, були набуті на законній підставі.

Стаття 233-3. Правові наслідки визнання активів необґрунтованими

1. Активи, визнані судом відповідно до статті 233-2 цього Кодексу необґрунтованими, стягуються в дохід держави.

2. Якщо суд відповідно до статті 233-2 цього Кодексу визнає необґрунтованими частину активів, в дохід держави стягується частина активів відповідача, яка визнана необґрунтованою, а у разі неможливості виділення такої частини - її вартість.

3. У разі неможливості звернення стягнення на активи, визнані необґрунтованими, на відповідача покладається обов'язок сплатити вартість таких активів.

4. Стягнення в дохід держави активів, визнаних судом необґрунтованими, здійснюється в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження".

5. У Кримінальному процесуальному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., №№ 9-13, ст. 88):

1) у пунктах 8 та 17 частини першої статті 3 слова "Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань" замінити словами "органу державного бюро розслідувань, підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України";

2) абзац перший частини дев'ятої статті 31 викласти в такій редакції:

"9. Кримінальне провадження стосовно Президента України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, перших заступників та заступників міністрів, народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Директора Національного антикорупційного бюро України, членів Національного агентства з питань запобігання корупції, Генерального прокурора України, його першого заступника чи заступника, Голови Конституційного Суду України, його заступника чи судді Конституційного Суду України, Голови Верховного Суду України, його першого заступника, заступника чи судді Верховного Суду України, голів вищих спеціалізованих судів, їх заступників чи суддів вищих спеціалізованих судів, Голови Національного банку України, його першого заступника чи заступника, осіб, посади яких віднесено до першої категорії посад державних службовців, а також щодо обвинувачення у вчиненні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, здійснюється";

3) частину першу статті 38 викласти в такій редакції:

"1. Органами досудового розслідування (органами, що здійснюють дізнання і досудове слідство) є:

1) слідчі підрозділи:

а) органів внутрішніх справ;

б) органів безпеки;

в) органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства;

г) органів державного бюро розслідувань;

2) підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України";

4) у статті 41:

а) частину першу доповнити словами "а підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України - за письмовим дорученням детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури";

б) частину другу після слів "Співробітники оперативних підрозділів" доповнити словами "(крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України)";

5) частину другу статті 52 доповнити пунктом 9 такого змісту:

"9) у разі укладення угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості - з моменту ініціювання укладення такої угоди";

6) частину дев'яту статті 100 доповнити новим пунктом 6-1 такого змісту:

"6-1) майно (грошові кошти або інше майно, а також доходи від них) засудженого за вчинення корупційного злочину, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, його пов'язаної особи конфіскується, якщо в суді не підтверджено законність підстав набуття прав на таке майно.

Пов'язаними особами засудженого є юридичні особи, які при його сприянні отримали у власність чи користування зазначене майно.

Якщо суд визнає відсутність законних підстав набуття прав на частину майна, то конфіскується ця частина майна засудженого, а у разі неможливості виділення такої частини - її вартість. У разі неможливості конфіскації майна, законність підстав набуття прав на яке не було підтверджено, на засудженого покладається обов'язок сплатити вартість такого майна";

7) у частині першій статті 159 слова "у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом" виключити;

8) абзац другий частини другої статті 170 замінити двома новими абзацами такого змісту:

"У невідкладних випадках і виключно з метою збереження речових доказів або забезпечення можливої конфіскації чи спеціальної конфіскації майна у кримінальному провадженні щодо тяжкого чи особливо тяжкого злочину за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника), погодженого прокурором, може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах. Такі заходи застосовуються строком до 48 годин. Невідкладно після прийняття такого рішення, але не пізніше ніж протягом 24 годин, прокурор звертається до слідчого судді із клопотанням про арешт майна.

Якщо у визначений цією частиною термін прокурор не звернувся до слідчого судді із клопотанням про арешт майна або якщо в задоволенні такого клопотання було відмовлено, попередній арешт на майно або кошти вважається скасованим, а вилучене майно або кошти негайно повертаються особі";

9) частину першу статті 208 доповнити абзацом четвертим такого змісту:

"3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України";

10) статтю 216 викласти в такій редакції:

"Стаття 216. Підслідність

1. Слідчі органів внутрішніх справ здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування.

2. Слідчі органів безпеки здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 109, 110, 111, 112, 113, 114, 201, 265-1, 305, 328, 329, 330, 332, 332-1, 333, 334, 359, 422, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України.

Якщо під час розслідування злочинів, передбачених статтями 328, 329, 422 Кримінального кодексу України, будуть встановлені злочини, передбачені статтями 364, 365, 366, 367, 425, 426 Кримінального кодексу України, вчинені особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані із злочинами, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, вони розслідуються слідчими органів безпеки, крім випадків, коли ці злочини віднесено згідно з цією статтею до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

3. Слідчі органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 204, 212, 212-1, 216, 219 Кримінального кодексу України.

Якщо під час розслідування зазначених злочинів будуть встановлені злочини, передбачені статтями 192, 200, 205, 222, 222-1, 358 Кримінального кодексу України, вчинені особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані зі злочинами, вчиненими особою, щодо якої здійснюється досудове розслідування, вони розслідуються слідчими органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства.

4. Слідчі органів державного бюро розслідувань, крім випадків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України "Про державну службу", особами, посади яких віднесено до першої - третьої категорій посад державної служби, суддями та працівниками правоохоронних органів.

Слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють також досудове розслідування кримінальних правопорушень, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування кримінальних правопорушень віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України згідно з частиною п'ятою цієї статті.

5. Детективи Національного антикорупційного бюро України здійснюють досудове розслідування злочинів, передбачених статтями 191, 206-2, 209, 210, 211, 354 (стосовно працівників юридичних осіб публічного права), 364, 368, 368-2, 369, 369-2, 410 Кримінального кодексу України, якщо наявна хоча б одна з таких умов:

1) злочин вчинено:

Президентом України, повноваження якого припинено, народним депутатом України, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, Головою Національного банку України, його першим заступником та заступником, членом Ради Національного банку України, Секретарем Ради національної безпеки і оборони України, його першим заступником та заступником;

державним службовцем, посада якого віднесена до першої та другої категорій посад, особою, посада якої прирівняна до першої та другої категорій посад державної служби;

депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатом обласної ради, міської ради міст Києва та Севастополя, посадовою особою місцевого самоврядування, посаду якої віднесено до першої та другої категорій посад;

суддею Конституційного Суду України, суддею суду загальної юрисдикції, народним засідателем або присяжним (під час виконання ними цих функцій), Головою, членами, дисциплінарними інспекторами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Головою, заступником Голови, секретарем секції Вищої ради юстиції, іншим членом Вищої ради юстиції;

Генеральним прокурором України, його заступником, помічником Генерального прокурора України, прокурором Генеральної прокуратури України, слідчим Генеральної прокуратури України, керівником структурного підрозділу Генеральної прокуратури України, прокурором Автономної Республіки Крим, міст Києва і Севастополя, області та його заступником, керівником структурного підрозділу прокуратури Автономної Республіки Крим, міст Києва і Севастополя, області;

особою вищого начальницького складу органів внутрішніх справ, державної кримінально-виконавчої служби, органів та підрозділів цивільного захисту, посадовою особою митної служби, якій присвоєно спеціальне звання державного радника податкової та митної справи III рангу і вище, посадовою особою органів державної податкової служби, якій присвоєно спеціальне звання державного радника податкової та митної справи III рангу і вище;

військовослужбовцем вищого офіцерського складу Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України;

керівником суб'єкта великого підприємництва, у статутному капіталі якого частка державної або комунальної власності перевищує 50 відсотків;

2) розмір предмета злочину або завданої ним шкоди в п'ятсот і більше разів перевищує розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на час вчинення злочину (якщо злочин вчинено службовою особою державного органу, правоохоронного органу, військового формування, органу місцевого самоврядування, суб'єкта господарювання, у статутному капіталі якого є частка державної або комунальної власності);

3) злочин, передбачений статтею 369, частиною першою статті 369-2 Кримінального кодексу України, вчинено щодо службової особи, визначеної у частині четвертій статті 18 Кримінального кодексу України або у пункті 1 цієї частини.

Прокурор, який здійснює нагляд за досудовими розслідуваннями, які проводяться детективами Національного антикорупційного бюро України, своєю постановою може віднести кримінальне провадження у злочинах, передбачених абзацом першим цієї частини, до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України, якщо відповідним злочином було заподіяно або могло бути заподіяно тяжкі наслідки охоронюваним законом свободам та інтересам фізичної або юридичної особи, а також державним чи суспільним інтересам. Під тяжкими наслідками слід розуміти заподіяння шкоди життєво важливим інтересам суспільства та держави, зокрема державному суверенітету, територіальній цілісності України, реалізації конституційних прав, свобод і обов'язків трьох і більше осіб.

Детективи Національного антикорупційного бюро України з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, які віднесені цією статтею до його підслідності, за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України та за погодженням із прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури можуть також розслідувати кримінальні правопорушення, які віднесені до підслідності слідчих інших органів.

У разі встановлення підрозділом внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України злочинів, передбачених статтями 354, 364-370 Кримінального кодексу України, які були вчинені службовою особою Національного антикорупційного бюро України (крім Директора Національного антикорупційного бюро України, його першого заступника та заступника), такі злочини розслідуються детективами зазначеного підрозділу.

6. У кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтями 384, 385, 386, 387, 388, 396 Кримінального кодексу України, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, до підслідності якого відноситься злочин, у зв'язку з яким почато досудове розслідування.

7. У кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтями 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5, 261 Кримінального кодексу України, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, який розпочав досудове розслідування.

8. У кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених статтями 209 і 209-1 Кримінального кодексу України, досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, який розпочав досудове розслідування або до підслідності якого відноситься суспільно небезпечне протиправне діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, крім випадків, коли ці злочини віднесено згідно із цією статтею до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Досудове розслідування у провадженнях із легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, проводиться без попереднього або одночасного притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, у кримінальних провадженнях за статтею 209 Кримінального кодексу України у разі, коли, зокрема:

суспільно небезпечне протиправне діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, вчинено за межами України, а легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, - на території України;

факт вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, встановлений судом у відповідних процесуальних рішеннях.

9. Якщо під час досудового розслідування буде встановлено інші злочини, вчинені особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані із злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, і які не підслідні тому органу, який здійснює у кримінальному провадженні досудове розслідування, прокурор, який здійснює нагляд за досудовим розслідуванням, у разі неможливості виділення цих матеріалів в окреме провадження своєю постановою визначає підслідність всіх цих злочинів";

11) частину другу статті 246 після цифр "269" доповнити цифрами "269-1";

12) доповнити статтею 269-1 такого змісту:

"Стаття 269-1. Моніторинг банківських рахунків

1. За наявності обґрунтованої підозри, що особа здійснює злочинні дії з використанням банківського рахунку, або з метою розшуку чи ідентифікації майна, що підлягає конфіскації або спеціальній конфіскації, у кримінальних провадженнях, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, прокурор може звернутися до слідчого судді в порядку, передбаченому статтями 246, 248, 249 цього Кодексу, для винесення ухвали про моніторинг банківських рахунків.

2. Згідно з ухвалою слідчого судді про моніторинг банківських рахунків банк зобов'язаний надавати Національному антикорупційному бюро України в поточному режимі інформацію про операції, що здійснюються на одному або декількох банківських рахунках.

Слідчий суддя в ухвалі про моніторинг банківських рахунків повідомляє керівника банківської установи про обов'язок нерозголошення інформації про проведення цієї слідчої дії і про відповідну кримінальну відповідальність. На підставі ухвали слідчого судді керівник банківської установи зобов'язаний письмово попередити усіх її працівників, залучених до моніторингу банківських рахунків, про обов'язок нерозголошення інформації про проведення цієї слідчої дії і про відповідну кримінальну відповідальність.

3. Інформація про операції, що здійснюються на банківських рахунках, повинна доводитися до відома Національного антикорупційного бюро України до виконання відповідної операції, а у разі неможливості - негайно після її виконання";

13) частину четверту статті 469 викласти в такій редакції:

"4. Угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена у провадженні щодо:

1) кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості, тяжких злочинів;

2) особливо тяжких злочинів, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України за умови викриття підозрюваним чи обвинуваченим іншої особи у вчиненні злочину, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, якщо інформація щодо вчинення такою особою злочину буде підтверджена доказами.

Угода про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим може бути укладена щодо кримінальних проступків, злочинів, внаслідок яких шкода завдана лише державним чи суспільним інтересам. Укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо уповноваженої особи юридичної особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким здійснюється провадження щодо юридичної особи, а також у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий, не допускається";

14) частину першу статті 472 після слів "(якщо відповідні домовленості мали місце)" доповнити словами "умови часткового звільнення підозрюваного, обвинуваченого від цивільної відповідальності у вигляді відшкодування державі збитків внаслідок вчинення ним кримінального правопорушення";

15) у статті 480:

а) пункт 8 доповнити словами "прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури";

б) пункт 9 в редакції Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII вважати пунктом 10;

16) у пункті 2 частини першої статті 481 слова "Директору Національного антикорупційного бюро України" замінити словами "прокурору Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Директору або іншому працівнику Національного антикорупційного бюро України";

17) статтю 545 після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

"3. Генеральна прокуратура України та Міністерство юстиції України у триденний строк надсилають до Національного антикорупційного бюро України отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги матеріали, які стосуються фінансових та корупційних кримінальних правопорушень, у вигляді довідки".

У зв'язку з цим частину третю вважати частиною четвертою.

6. Частину першу статті 17-1 Закону України "Про прокуратуру" (Відомості Верховної Ради України, 1991 р., № 53, ст. 793; 2014 р., № 47, ст. 2015) викласти в такій редакції:

"Наказом Генерального прокурора України призначаються прокурори для здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, яке здійснюється детективами Національного антикорупційного бюро України. Таке призначення прокурорів здійснюється за результатами відкритого конкурсу та після проходження ними відповідного навчання (підготовки). Конкурсний відбір проводить конкурсна комісія, що створюється Генеральним прокурором України і включає Директора Національного антикорупційного бюро України або визначеного ним представника. Порядок проведення відкритого конкурсного відбору визначається Генеральним прокурором України за погодженням з Директором Національного антикорупційного бюро України".

7. У Законі України "Про оперативно-розшукову діяльність" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 22, ст. 303 із наступними змінами):

1) статтю 3 після слова "міліцію" доповнити словами "Національне антикорупційне бюро України";

2) абзац одинадцятий частини першої статті 5 викласти в такій редакції:

"Національного антикорупційного бюро України - детективів, оперативно-технічними, внутрішнього контролю".

8. У Законі України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 31-32, ст. 263 із наступними змінами):

1) в абзаці сімнадцятому частини першої статті 1 слова "або фінансуванню тероризму" замінити словами "фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення";

2) у тексті Закону слова "кінцевий вигодоодержувач" в усіх відмінках і числах замінити словами "кінцевий бенефіціарний власник (контролер)" у відповідному відмінку і числі.

9. Пункт 2 частини першої статті 25 Закону України "Про депозитарну систему України" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 39, ст. 517) після слів "податкової міліції" доповнити словами "Національного антикорупційного бюро України".

10. У Законі України "Про прокуратуру" (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 2-3, ст.12; із змінами, внесеними законами України від 28 грудня 2014 року № 76-VIII та № 77-VIII):

1) у статті 7:

а) частину першу доповнити пунктом 5 такого змісту:

"5) Спеціалізована антикорупційна прокуратура";

б) після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

"3. Особливості організації і діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури визначені статтею 8-1 цього Закону. Утворення Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, визначення її структури і штату здійснюються Генеральним прокурором України за погодженням з Директором Національного антикорупційного бюро України".

У зв'язку з цим частини третю - п'яту вважати відповідно частинами четвертою - шостою;

2) статтю 8 доповнити частиною п'ятою такого змісту:

"5. У Генеральній прокуратурі України утворюється (на правах структурного підрозділу) Спеціалізована антикорупційна прокуратура, на яку покладаються такі функції:

1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, яке здійснюється Національним антикорупційним бюро України;

2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях;

3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

У межах реалізації своїх функцій Спеціалізована антикорупційна прокуратура здійснює міжнародне співробітництво";

3) доповнити статтею 8-1 такого змісту:

"Стаття 8-1. Особливості організації і діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури

1. Прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури призначаються на підставі результатів відкритого конкурсу відповідно до наказу керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Порядок проведення відкритого конкурсу визначається керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

2. Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури підпорядковується безпосередньо Генеральному прокурору України. Керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, його першого заступника і заступника призначає на посаду Генеральний прокурор України.

Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, його перший заступник і заступник призначаються на посаду відповідно до результатів відкритого конкурсу, який проводить конкурсна комісія у складі чотирьох осіб, визначених Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів з числа своїх членів, та п'яти представників громадських об'єднань, визначених комітетом Верховної Ради України, до предмету відання якого належать питання запобігання і протидії корупції. Порядок проведення конкурсу на зайняття зазначених посад визначає конкурсна комісія. Конкурс на зайняття зазначених посад проводиться публічно з вільним доступом представників засобів масової інформації, журналістів на засідання конкурсної комісії та забезпеченням трансляції у режимі реального часу відео- та аудіоінформації із засідань конкурсної комісії в мережі Інтернет.

3. Спеціалізована антикорупційна прокуратура розташовується в службових приміщеннях Національного антикорупційного бюро України або в службових приміщеннях Генеральної прокуратури України (регіональної чи місцевої прокуратури), які розташовані окремо від інших службових приміщень Генеральної прокуратури України (регіональної чи місцевої прокуратури).

4. До загальної структури Спеціалізованої антикорупційної прокуратури входять центральний апарат і територіальні філії, які розташовуються в тих самих містах, в яких розташовані територіальні управління Національного антикорупційного бюро України.

5. Прокурорами вищого рівня для керівників відділів та їх заступників, старших прокурорів і прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури є керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, його перший заступник та заступник, для заступника та першого заступника керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Генеральний прокурор України, його перший заступник та заступники не мають права давати вказівки прокурорам Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та здійснювати інші дії, які прямо стосуються реалізації прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури їхніх повноважень. Письмові накази адміністративного характеру, які стосуються організації діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, видаються за обов'язковим погодженням керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

6. Керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, його перший заступник і заступник в межах строку, на який їх було призначено, без їх згоди не можуть бути переведені до іншого підрозділу Генеральної прокуратури України або до регіональної чи місцевої прокуратури.

7. Нагляд за досудовим розслідуванням корупційних злочинів у разі їх вчинення прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури здійснює прокурор, який визначається Генеральним прокурором України із числа своїх заступників (крім керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури) або керівників департаментів Генеральної прокуратури України.

8. Заступник Генерального прокурора України - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури:

- 1) представляє Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, громадськими об'єднаннями, міжнародними організаціями та іноземними органами влади;
- 2) організовує діяльність Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- 3) здійснює розподіл обов'язків між першим заступником та заступником керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;
- 4) визначає після початку досудового розслідування прокурора, який здійснює повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні;
- 5) визначає групу прокурорів, які здійснюють повноваження прокурорів в особливо складному кримінальному провадженні, а також старшого прокурора для керівництва такою групою;
- 6) погоджує прийняття на роботу та звільнення з роботи працівників Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, які не є прокурорами;
- 7) в десятиденний строк з дня їх виникнення повідомляє Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів України про наявність вакантних або тимчасово вакантних посад у Спеціалізованій антикорупційній прокуратурі;

8) контролює ведення та аналіз статистичних даних, організовує вивчення і узагальнення практики застосування законодавства та інформаційно-аналітичне забезпечення підлеглих прокурорів з метою підвищення якості здійснення ними своїх функцій;

9) забезпечує виконання вимог щодо підвищення кваліфікації прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури;

10) виконує інші повноваження, передбачені цим та іншими законами України";

4) частину першу статті 15 доповнити пунктом 4-1 такого змісту:

"4-1) заступник Генерального прокурора України - керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури";

5) частину п'яту статті 24 доповнити словами "крім випадків, коли йдеться про рішення у кримінальних провадженнях, розслідування в яких здійснювалося Національним антикорупційним бюро України, - у таких випадках відповідне право надається прокурору, який брав участь у судовому розгляді, а також незалежно від його участі в розгляді справи: керівнику Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, його першому заступнику та заступнику";

6) у статті 39:

а) частину першу доповнити пунктом 4-1 такого змісту:

"4-1) заступника Генерального прокурора України - керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури";

б) абзац перший частини другої доповнити реченням такого змісту: "Призначення прокурора на адміністративну посаду, передбачену пунктом 4-1 частини першої цієї статті, здійснюється строком на п'ять років Генеральним прокурором України в порядку, передбаченому статтею 8-1 цього Закону";

7) у частині першій статті 41:

а) абзац перший після цифри "3" доповнити цифрами "4-1";

б) пункт 2 викласти в такій редакції:

"2) переведення на посаду до іншого органу прокуратури (крім адміністративної посади, передбаченої пунктом 4-1 частини першої статті 39 цього Закону)";

8) статтю 81 після частини п'ятої доповнити новою частиною такого змісту:

"6. Посадовий оклад прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури не може бути меншим за посадовий оклад керівника структурного підрозділу центрального управління Національного антикорупційного бюро України, що здійснює досудове розслідування".

У зв'язку з цим частини шосту та сьому вважати відповідно частинами сьомою та восьмою;

9) розділ XIII "Перехідні положення" доповнити пунктом 3-1 такого змісту:

"3-1. На службу до Спеціалізованої антикорупційної прокуратури не можуть бути прийняті особи, які протягом п'яти років до дня набрання чинності цим Законом працювали (проходили службу), незалежно від тривалості, у спеціально уповноважених підрозділах по боротьбі з корупцією в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та митних органах".

11. У Законі України "Про Національне антикорупційне бюро України" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 47, ст. 2051; із змінами, внесеними Законом України від 28 грудня 2014 року № 77-VIII):

1) у статті 5:

а) частини першу та другу викласти в такій редакції:

"1. Національне бюро складається з центрального і територіальних управлінь.

Національне бюро є юридичною особою публічного права.

2. Для забезпечення виконання завдань Національного бюро його Директор утворює своїм рішенням не більше семи територіальних управлінь Національного бюро, юрисдикція яких охоплює визначені в рішенні області України, Автономну Республіку Крим, міста Київ та Севастополь.

Директор Національного бюро, у випадку обґрунтованої необхідності, може утворювати своїм рішенням додаткові територіальні управління Національного бюро у межах області чи Автономної Республіки Крим";

б) у частині третій слова "територіальних управлінь" замінити словами "управлінь Національного бюро";

в) частину четверту викласти в такій редакції:

"4. До структури управлінь Національного бюро можуть входити підрозділи детективів, що здійснюють оперативно-розшукові та слідчі дії, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні підрозділи, підрозділи, що здійснюють виявлення майна, яке може бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації, підрозділи швидкого реагування, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства та забезпечення безпеки працівників, представництва інтересів в іноземних юрисдикційних органах, експертні, фінансові, кадрові та інші підрозділи";

г) після частини четвертої доповнити новою частиною такого змісту:

"5. Директор Національного бюро може створювати своїм рішенням комісії у складі працівників Національного бюро, прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, службових осіб інших державних органів, органів місцевого самоврядування, представників громадських об'єднань. Такі комісії вивчають питання щодо порушення прав осіб, які співпрацюють з Національним бюро, та виносять рекомендації щодо усунення зазначених порушень. Рекомендації таких комісій є обов'язковими для розгляду державними органами, органами місцевого самоврядування.

Порядок діяльності комісій визначається Директором Національного бюро".

У зв'язку з цим частину п'яту вважати частиною шостою;

2) у статті 6:

а) частину першу викласти в такій редакції:

"1. Керівництво діяльністю Національного бюро здійснює його Директор, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України в порядку, визначеному цим Законом.

Верховна Рада України за наявності підстав, визначених пунктами 6-11 частини четвертої цієї статті, за пропозицією не менш як третини народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України може прийняти рішення про звільнення Директора Національного бюро з посади";

б) у частині другій:

абзац перший замінити чотирма абзацами такого змісту:

"2. Директором Національного бюро може бути громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше десяти років, досвід роботи на керівних посадах в органах влади, установах, організаціях, у тому числі за кордоном, або міжнародних організаціях не менше ніж п'ять років, володіє державною мовою та здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

Для цілей цього Закону:

1) вищою юридичною освітою є освіта, здобута в Україні (або на території колишнього СРСР до 1 грудня 1991 року) за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вища юридична освіта за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобута в іноземних державах;

2) стажем роботи в галузі права є стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра, а також вищої юридичної освіти за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобутої в іноземних державах".

У зв'язку з цим абзаци другий - четвертий вважати відповідно абзацами п'ятим - сьомим;

в абзаці шостому слова "частиною першою" замінити словами та цифрами "пунктами 1-7 частини першої";

в) у частині четвертій:

в абзаці першому слова "а також у разі висловлення Верховною Радою України недовіри Директору Національного бюро, що має наслідком його відставку з посади" виключити;

після абзацу дванадцятого доповнити новим абзацом такого змісту:

"11) наявності висновку комісії з проведення незалежної оцінки (аудиту) діяльності Національного бюро, передбаченої статтею 26 цього Закону, про неефективність діяльності Національного бюро та неналежне виконання обов'язків його Директором".

У зв'язку з цим абзац тринадцятий вважати абзацом чотирнадцятим;

3) у статті 7:

а) пункти 1-5 частини шостої замінити сімома пунктами такого змісту:

"1) визначає регламент своєї роботи;

2) розміщує оголошення про умови та строки проведення конкурсу;

3) розглядає документи, подані особами для участі в конкурсі;

4) відбирає із загального числа кандидатів осіб, з якими проводить на своєму засіданні співбесіду, та осіб, щодо яких проводиться спеціальна перевірка, передбачена Законом України "Про запобігання корупції", і перевірка, передбачена Законом України "Про очищення влади";

5) відбирає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду та зазначені в пункті 4 цієї частини перевірки, двох або трьох кандидатів, які згідно з обґрунтованим рішенням Конкурсної комісії мають найкращі професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків Директора Національного бюро; вносить подання Президенту України щодо призначення одного із зазначених кандидатів на посаду Директора Національного бюро;

6) оприлюднює інформацію про осіб, які подали заяву на участь у конкурсі, а також інформацію про кандидатів, які були відібрані для проходження співбесіди, для проведення зазначених в пункті 4 цієї частини перевірок, та про кандидатів, відібраних Конкурсною комісією для подання на розгляд Президенту України;

7) проводить повторний конкурс у разі відхилення всіх кандидатів у зв'язку з їх невідповідністю вимогам, що ставляться до Директора Національного бюро, або непроходженням відібраними кандидатами спеціальної перевірки чи перевірки, передбаченої Законом України "Про очищення влади";

б) у пункті 2 частини восьмої слова "упродовж року, що передує" замінити словами "упродовж двох років, що передують";

в) частини дев'яту та десяту замінити новою частиною такого змісту:

"9. Відібрані Конкурсною комісією два або три кандидати подаються на розгляд Президенту України.

Президент України призначає на посаду Директора Національного бюро одного з відібраних Конкурсною комісією кандидатів протягом десяти днів з дня внесення Конкурсною комісією відповідного подання".

4) у статті 8:

а) пункти 6 і 10 частини першої викласти в такій редакції:

"б) призначає на посади та звільняє з посад працівників Національного бюро";

"10) вирішує питання про заохочення та накладення згідно з рішенням Дисциплінарної комісії Національного бюро дисциплінарних стягнень на працівників Національного бюро";

б) доповнити частиною другою такого змісту:

"2. Директору Національного бюро доступ до державної таємниці усіх ступенів секретності надається за посадою після взяття ним письмового зобов'язання щодо збереження державної таємниці";

5) у частині другій статті 9:

а) пункт 2 виключити;

б) пункт 5 викласти в такій редакції:

"5) вносить Директору Національного бюро пропозиції щодо преміювання працівників територіальних управлінь";

б) у статті 10:

а) у частині першій:

в абзаці другому слова "оперативних підрозділів" замінити словами "оперативно-технічних підрозділів";

доповнити абзацом третім такого змісту:

"Оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених законом до підслідності Національного бюро, а також в інших справах, витребуваних до Національного бюро прокурором, що здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування працівниками Національного бюро, проводять старші детективи та детективи Національного бюро, які є державними службовцями";

б) у третьому реченні частини третьої слова "проводиться в порядку, визначеному Національним бюро" замінити словами "проводиться в порядку, визначеному Директором Національного бюро, крім призначення на посади першого заступника та заступників Директора Національного бюро";

в) після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

"3. Директор Національного бюро утворює конкурсні комісії, які проводять конкурс на зайняття вакантних посад у Національному бюро. Директор Національного бюро включає до складу конкурсної комісії представників, визначених Радою громадського контролю при Національному бюро (не більше трьох осіб у складі однієї конкурсної комісії).

Положення про конкурсні комісії та регламент їх роботи визначаються Директором Національного бюро.

Повідомлення про оголошення конкурсу на зайняття посади у Національному бюро розміщується на офіційному веб-сайті Національного бюро не пізніше ніж за десять днів до завершення строку подання заяв на участь у конкурсі.

Конкурс на зайняття посад у Національному бюро передбачає складання кваліфікаційного іспиту (тестування) та проведення співбесіди".

У зв'язку з цим частини третю - шосту вважати відповідно частинами четвертою - сьомою;

7) пункт 3 частини першої статті 11 виключити;

8) пункт 8 частини першої статті 13 викласти в такій редакції:

"8) не подала передбачену Законом України "Про запобігання корупції" декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або якщо внаслідок перевірки цієї декларації підрозділом внутрішнього контролю Національного бюро виявлено відображення в декларації недостовірних відомостей щодо майна (активів), доходів, видатків та фінансових зобов'язань, розмір (вартість) яких перевищує 50 мінімальних заробітних плат";

9) частину першу статті 14 викласти в такій редакції:

"1. Особи, які не мають попереднього досвіду роботи в державних органах на посадах, пов'язаних з оперативно-розшуковою діяльністю, проведенням досудового розслідування, після проходження конкурсу на зайняття посади детектива проходять обов'язкове стажування в Національному бюро строком до одного року";

10) статтю 15 викласти в такій редакції:

"Стаття 15. Відрядження службових осіб до Національного бюро та відрядження працівників Національного бюро до інших органів

1. До Національного бюро може бути відряджено працівників інших державних органів, установ, організацій із залишенням їх на службі у відповідних органах, установах, організаціях або з переведенням у штат Національного бюро з метою виконання обов'язків, які вимагають спеціальних знань та навичок.

2. Працівники Національного бюро можуть бути відряджені до інших державних органів, установ і організацій для виконання завдань, визначених цим Законом, із залишенням у штаті Національного бюро.

3. Порядок відрядження до Національного бюро працівників інших державних органів, установ, організацій, а також перелік посад, які можуть бути заміщені в цих державних органах, установах і організаціях працівниками Національного бюро, визначаються в установленому законодавством порядку";

11) у частині першій статті 16:

а) пункт 1 доповнити словами "а також в оперативно-розшукових справах, витребуваних від інших правоохоронних органів";

б) пункт 2 доповнити словами "а також проводить досудове розслідування інших кримінальних правопорушень у випадках, визначених законом";

12) у частині першій статті 17:

а) пункти 2, 3 та 5 викласти в такій редакції:

"2) за рішенням Директора Національного бюро, погодженим з прокурором, витребувати від інших правоохоронних органів оперативно-розшукові справи та кримінальні провадження, що стосуються кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро, та інших кримінальних правопорушень, які не відносяться до його підслідності, але можуть бути використані з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності;

3) витребувати за рішенням керівника структурного підрозділу Національного бюро та одержувати в установленому законом порядку у вказаному в запиті вигляді та формі від інших правоохоронних та державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного бюро, у тому числі відомості про майно, доходи, видатки, фінансові зобов'язання осіб, які ними декларуються у встановленому законом порядку, відомості про використання коштів Державного бюджету України, розпорядження державним або комунальним майном.

Суб'єкти, яким адресовано зазначений запит, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості надання інформації суб'єкт повинен так само невідкладно у письмовій формі повідомити про це Національне бюро з обґрунтуванням причин. Національне бюро за зверненням відповідного суб'єкта може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів. Ненадання Національному бюро на його запит інформації, надання завідомо недостовірної інформації чи не в повному обсязі, порушення встановлених законом строків її надання, повідомлення третіх осіб стосовно того, що про них збирається така інформація, забороняються і тягнуть за собою відповідальність, передбачену законом.

Національне бюро в порядку, визначеному законодавством, має прямий доступ до автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, користується державними, у тому числі урядовими, засобами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Обробка такої інформації здійснюється Національним бюро із дотриманням законодавства про захист персональних даних та забезпеченням таємниці, що охороняється законом";

"5) на підставі рішення Директора Національного бюро або його заступника, погодженого з прокурором, отримувати від банків, депозитарних, фінансових та інших установ, підприємств та організацій незалежно від форми власності інформацію про операції, рахунки, вклади, правочини фізичних та юридичних осіб, яка необхідна для виконання обов'язків Національного бюро. Отримання від банків інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється в порядку та обсязі, визначених Законом України "Про банки і банківську діяльність" з урахуванням положень цього Закону, а отримання від Центрального депозитарію цінних паперів, Національного банку України та депозитарних установ інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, - в порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про депозитарну систему України" з урахуванням положень цього Закону. Суб'єкти, яким адресовано зазначене рішення, зобов'язані невідкладно, але не більше ніж протягом трьох робочих днів, надати відповідну інформацію. У разі неможливості її надання у зазначений строк з обґрунтованих причин за зверненням відповідного суб'єкта Національне бюро може продовжити строк надання інформації на строк не більше двох календарних днів";

б) у пункті 7 слова "з питань міжнародної співпраці" виключити, а після слова "експертів" доповнити словами "у тому числі іноземців";

в) пункт 9 викласти в такій редакції:

"9) за пред'явлення службового посвідчення входити безперешкодно до державних органів, органів місцевого самоврядування та зони митного контролю, а за письмовим розпорядженням Директора Національного бюро або його заступника - безперешкодно проходити до військових частин та установ, пунктів пропуску через державний кордон України";

г) в абзаці першому пункту 12 слова "віднесених до підслідності Національного бюро" виключити;

г) доповнити пунктом 17-1 такого змісту:

"17-1) одержувати у вигляді довідки від органів прокуратури України та Міністерства юстиції України у триденний строк матеріали, отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги, які стосуються фінансових і корупційних кримінальних правопорушень";

д) доповнити пунктом 19 такого змісту:

"19) порушувати питання щодо створення спеціальних умов (у тому числі щодо засекречування перебування, здійснення заходів безпеки, поміщення в окремому приміщенні) в ізоляторах тимчасового тримання та установах попереднього ув'язнення для осіб, які співпрацюють із Національним бюро";

13) у частині третій статті 19 слово "віднесених" замінити словом "віднесені";

14) доповнити статтями 19-1 та 19-2 такого змісту:

"Стаття 19-1. Взаємодія Національного бюро з органами внутрішніх справ, Служби безпеки України та іншими правоохоронними органами

1. З метою забезпечення взаємодії Національного бюро з органами внутрішніх справ, Служби безпеки України та іншими правоохоронними органами у штатних розписах центральних апаратів зазначених органів передбачаються посади осіб, до функціональних обов'язків яких входить здійснення взаємодії з Національним бюро.

2. Обмін оперативною інформацією між Національним бюро та органами внутрішніх справ, Службою безпеки України, іншими правоохоронними органами щодо спільних заходів здійснюється за письмовим розпорядженням керівників відповідних підрозділів.

3. Умови і порядок обміну інформацією між Національним бюро та органами внутрішніх справ, Службою безпеки України, органами, уповноваженими законом на проведення досудового розслідування, регулюються спільним нормативно-правовим актом Національного бюро та відповідних органів.

4. Передача оперативної інформації Національного бюро органам внутрішніх справ, Служби безпеки України, органам, уповноваженим законом на проведення досудового розслідування, допускається тільки за письмовим розпорядженням начальника відповідного підрозділу Національного бюро.

Стаття 19-2. Взаємодія Національного бюро з іншими державними органами

1. Національне бюро взаємодіє з Національним банком України, Фондом державного майна України, Антимонопольним комітетом України, Національним агентством з питань запобігання корупції, органами Державної прикордонної служби, органами державної податкової і митної служби, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі - спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу), та іншими державними органами.

Національне бюро може укладати з окремими державними органами угоди (меморандуми) про співпрацю та обмін інформацією.

2. Національний банк України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, орган державного фінансового контролю в Україні, Національне агентство з питань запобігання корупції, а також інші державні органи, що здійснюють державний контроль за дотриманням фізичними та юридичними особами законодавства України, з метою запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним до підслідності Національного бюро, зобов'язані:

1) передавати Національному бюро одержувані при здійсненні контрольних функцій і аналізі інформації, що надходить, відомості, що можуть свідчити про кримінальні правопорушення або використовуватися для попередження, виявлення, припинення і розслідування кримінальних правопорушень, віднесених законом до підслідності Національного бюро;

2) за зверненням Національного бюро проводити у межах своєї компетенції ревізії, перевірки та інші дії щодо контролю за дотриманням законодавства України фізичними та юридичними особами";

15) у статті 23:

а) у частині першій слова "оплата праці державних службовців Національного бюро визначаються відповідно до законодавства та повинні" замінити словами "оплата праці інших працівників Національного бюро повинні";

б) частини третю та четверту замінити сімома частинами такого змісту:

"3. Заробітна плата працівників Національного бюро складається з:

- 1) посадового окладу;
- 2) доплати за вислугу років;
- 3) доплати за науковий ступінь;
- 4) доплати за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці;
- 5) доплати за спеціальне звання або ранг державного службовця.

4. Установлюються такі посадові оклади працівників Національного бюро відповідно до розміру мінімальної заробітної плати, установлені законом про Державний бюджет України на відповідний рік:

Директор Національного бюро - 50;

перший заступник, заступник Директора Національного бюро - 40;

директор центрального або територіального управління Національного бюро, керівник управління внутрішнього контролю центрального управління Національного бюро, керівник підрозділу детективів - 30;

заступник директора центрального або територіального управління Національного бюро, заступник керівника управління внутрішнього контролю центрального управління Національного бюро, заступник керівника підрозділу детективів - 28;

керівник управління центрального управління Національного бюро, керівник відділу внутрішнього контролю територіального управління Національного бюро - 22;

заступник керівника управління центрального управління Національного бюро, заступник керівника відділу внутрішнього контролю територіального управління Національного бюро - 21;

начальник відділу центрального управління Національного бюро - 20;

заступник начальника відділу центрального управління Національного бюро - 19;

начальник відділу територіального управління Національного бюро - 18;

заступник начальника відділу територіального управління Національного бюро - 17;

старший детектив Національного бюро - 22;

детектив Національного бюро - 19;

інші працівники Національного бюро - сума, що дорівнює 3 розмірам посадового окладу, встановленого Кабінетом Міністрів України для працівників, які займають відповідні посади в центральних органах виконавчої влади.

5. Посадові оклади відповідних працівників центрального управління Національного бюро та територіального управління Національного бюро з місцезнаходженням у місті Києві встановлюються з коефіцієнтом 1,2.

Посадові оклади працівників Національного бюро, які проходять стажування, встановлюються з понижуючим коефіцієнтом 1,5.

6. Працівникам Національного бюро виплачується щомісячна доплата за вислугу років у розмірі: за наявності стажу роботи до 5 років - 15 відсотків, більше 5 років -- 20 відсотків, більше 10 років - 30 відсотків, більше 15 років - 40 відсотків, більше 20 років - 50 відсотків, більше 25 років - 60 відсотків, більше 30 років - 70 відсотків, більше 35 років - 80 відсотків посадового окладу.

7. Працівникам Національного бюро виплачується щомісячна доплата за науковий ступінь доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук з відповідної спеціальності у розмірі відповідно 15 і 20 відсотків посадового окладу.

8. Працівникам Національного бюро виплачується щомісячна доплата за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці, у розмірі залежно від ступеня секретності інформації: відомості та їх носії, що мають ступінь секретності "особливої важливості" або "цілком таємно", - 10 відсотків посадового окладу; відомості та їх носії, що мають ступінь секретності "таємно", - 5 відсотків посадового окладу.

9. Доплати за спеціальне звання та ранг державного службовця здійснюються відповідно до законодавства";

16) частину шосту статті 26 викласти в такій редакції:

"6. Щороку проводиться незалежна оцінка (аудит) ефективності діяльності Національного бюро, його операційної та інституційної незалежності, у тому числі шляхом вибіркового аудиту кримінальних проваджень, досудове розслідування у яких здійснювалося Національним бюро та було завершено.

Зазначену оцінку (аудит) проводить комісія зовнішнього контролю у складі трьох членів. Президент України, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів України щороку визначають по одному члену комісії з числа осіб, які мають значний досвід роботи в органах досудового розслідування, прокуратури, судах за кордоном чи міжнародних організаціях, володіють необхідними знаннями та навичками для проведення такої оцінки (аудиту), а також мають бездоганну ділову репутацію. Не можуть бути членами комісії зовнішнього контролю особи, зазначені в пунктах 1-3 частини першої статті 13 цього Закону, та особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування відповідно до Закону України "Про запобігання корупції". Члени комісії зовнішнього контролю діють незалежно та не повинні виконувати будь-які доручення, вказівки, надані будь-якою особою.

Для проведення оцінки (аудиту) члени комісії зовнішнього контролю мають право:

1) доступу до матеріалів кримінального провадження, досудове розслідування у якому здійснювалося Національним бюро, іншої інформації (документів) у володінні Національного бюро (з обмеженнями, передбаченими Законом України "Про державну таємницю");

2) проводити конфіденційні інтерв'ю з працівниками Національного бюро, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, працівниками інших державних та правоохоронних органів, а також іншими особами, які володіють інформацією (документами), необхідними для проведення оцінки (аудиту).

Члени комісії зовнішнього контролю забезпечують нерозголошення даних досудового розслідування та не можуть втручатися у здійснення досудового розслідування.

Висновок незалежної зовнішньої оцінки (аудиту) діяльності Національного бюро оприлюднюється, включається як додаток до письмового звіту Національного бюро та заслуховується Верховною Радою України";

17) у статті 27:

а) абзац перший частини першої викласти в такій редакції:

"1. З метою попередження, виявлення та розслідування правопорушень у діяльності працівників Національного бюро у складі його центрального управління діє підрозділ внутрішнього контролю. Рішенням Директора Національного бюро у складі територіальних управлінь Національного бюро можуть створюватися підрозділи внутрішнього контролю. Підрозділи внутрішнього контролю підпорядковуються безпосередньо Директору Національного бюро";

б) частину другу доповнити пунктом 5-1 такого змісту:

"5-1) здійснювати оперативно-розшукові заходи та досудове розслідування з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень у діяльності працівників Національного бюро";

18) у статті 28:

а) назву викласти в такій редакції:

"Стаття 28. Дисциплінарна відповідальність працівників та Дисциплінарна комісія Національного бюро";

б) доповнити частиною четвертою такого змісту:

"4. Підстави для притягнення працівника Національного бюро до дисциплінарної відповідальності:

1) невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків;

2) незаконне розголошення інформації з обмеженим доступом, яка стала відомою працівнику у зв'язку з виконанням його повноважень;

3) порушення встановленого законом порядку і строків подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

4) публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості;

5) негативні результати перевірки на добросовісність або моніторингу способу життя працівника;

6) інші підстави, передбачені Законом України "Про державну службу" для працівників Національного бюро, які є державними службовцями, або Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України для працівників Національного бюро, які є особами начальницького складу";

19) пункти 2 та 3 частини першої статті 31 після слів "працівниками Національного бюро" доповнити словами "або інших правоохоронних органів";

20) доповнити статтями 32-33 такого змісту:

"Стаття 32. Печатка Національного бюро

1. Національне бюро є юридичною особою і має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Стаття 33. Посвідчення працівника Національного бюро

1. Працівники Національного бюро мають службове посвідчення.

2. Положення про службове посвідчення працівника Національного бюро та його зразок затверджує Директор Національного бюро";

21) у розділі II "Прикінцеві положення":

а) пункт 1 доповнити абзацом другим такого змісту:

"До введення в дію Закону України "Про запобігання корупції" у випадку посилання в розділі I цього Закону на його положення застосовуються відповідні положення законів України "Про засади запобігання і протидії корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 40, ст. 404) та "Про правила етичної поведінки" (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 14, ст. 94)";

б) у пункті 6:

абзац другий викласти в такій редакції:

"Відкритий конкурс на зайняття посад у центральному управлінні Національного антикорупційного бюро України проводиться у чотиримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом";

в) доповнити пунктами 6-1 та 7-1 такого змісту:

"6-1. На службу до центрального та територіальних управлінь Національного антикорупційного бюро України не можуть бути прийняті особи, які протягом п'яти років до набрання чинності цим Законом працювали (проходили службу), незалежно від тривалості, у спеціально уповноважених підрозділах по боротьбі з корупцією в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та митних органах";

"7-1. Служба безпеки України до створення в Національному антикорупційному бюро України оперативнотехнічного підрозділу забезпечує безоплатне користування уповноваженими працівниками Національного антикорупційного бюро України обладнанням та іншими матеріально-технічними засобами, необхідними для виконання обов'язків Національного антикорупційного бюро України. Уповноважені працівники Національного антикорупційного бюро України використовують зазначені засоби автономно, без неналежного втручання працівників Служби безпеки України";

22) у тексті розділу I Закону слова "декларація про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру" в усіх відмінках замінити словами "декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування" у відповідному відмінку.

12. У Законі України "Про запобігання корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056):

1) частину першу статті 1 після абзацу дванадцятого доповнити новим абзацом такого змісту:

"спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції - органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції".

У зв'язку з цим абзаци тринадцятий - п'ятнадцятий вважати відповідно абзацами чотирнадцятим - шістнадцятим;

2) у частині першій статті 3:

а) у пункті 1:

підпункт "г" після слів "військові посадові особи Збройних Сил України" доповнити словами "Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України";

у підпункті "д" слова "Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України" виключити;

б) у пункті 3 слова "та перебувають з підприємствами, установами, організаціями в трудових відносинах" замінити словами "та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією";

3) у статті 12:

а) у частині першій:

пункт 12 після слів "надсилати до" доповнити словом "інших";

доповнити пунктом 12-1 такого змісту:

"12-1) складати протоколи про адміністративні правопорушення, віднесені законом до компетенції Національного агентства, застосовувати передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення";

б) частину третю викласти в такій редакції:

"3. У разі виявлення ознак адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, уповноважені особи Національного агентства складають протокол про таке правопорушення, який направляється до суду згідно з рішенням Національного агентства. У разі виявлення ознак іншого корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, Національне агентство затверджує обґрунтований висновок та надсилає його іншим спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції. Висновок Національного агентства є обов'язковим для розгляду, про результати якого воно повідомляється не пізніше п'яти днів після отримання повідомлення про вчинене правопорушення";

4) в абзаці першому частини другої статті 23 слова "з одного джерела" замінити словами "від однієї особи (групи осіб)", а слова "поточного року" - словами "того року, в якому прийнято подарунки";

5) у частині першій статті 46:

а) пункти 2-4 після слів та цифри "зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті" доповнити словами "або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців";

б) доповнити пунктом 5-1 такого змісту:

"5-1) юридичні особи, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї".

Термін "кінцевий бенефіціарний власник (контролер)" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення";

в) абзац другий пункту 7 викласти в такій редакції:

"Такі відомості включають дані про вид доходу, джерело доходу та його розмір. Відомості щодо подарунка зазначаються лише у разі, якщо його вартість перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, а для подарунків у вигляді грошових коштів - якщо розмір таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року";

г) третє речення пункту 8 викласти в такій редакції: "Не підлягають декларуванню наявні грошові активи (у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам) та активи у дорогоцінних (банківських) металах, сукупна вартість яких не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року";

г) у пункті 9:

абзац перший після слів "відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті" доповнити словами "або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців";

абзац другий викласти в такій редакції:

"У разі якщо предметом правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання є нерухоме або рухоме майно, в декларації зазначаються вид майна, його місцезнаходження, вартість та інформація про власника майна відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо засобом забезпечення отриманого зобов'язання є порука, в декларації має бути вказано інформацію про поручителя, зазначену у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців";

д) в абзаці другому пункту 10 цифри "50" замінити цифрами "20";

б) у статті 62:

а) пункт 2 частини другої доповнити словами і цифрами "якщо вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 1 мільйон гривень, а робіт - 5 мільйонів гривень";

б) у частині четвертій слова "Положення антикорупційної програми" замінити словами "Положення щодо обов'язковості дотримання антикорупційної програми";

в) у частині п'ятій слова "запроваджується посада Уповноваженого з антикорупційної програми" замінити словами "призначається особа, відповідальна за реалізацію антикорупційної програми";

7) в абзаці першому частини першої статті 63 слова "повинна містити" замінити словами "може містити, зокрема, такі положення";

8) у статті 64:

а) частину другу викласти в такій редакції:

"2. Уповноваженим може бути фізична особа, яка здатна за своїми діловими та моральними якостями, професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні обов'язки";

б) в абзаці першому частини четвертої слова та цифру "підпункті "а" пункту 2" виключити;

9) у розділі XIII "Прикінцеві положення":

а) пункт 2 викласти в такій редакції:

"2. До початку роботи системи подання та оприлюднення відповідно до цього Закону декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, суб'єкти декларування подають декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру в порядку, встановленому Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції". Зазначені декларації підлягають оприлюдненню в порядку, встановленому Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Про початок роботи системи подання та оприлюднення відповідно до цього Закону декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, приймається рішення Національного агентства з питань запобігання корупції";

б) підпункт 1 пункту 4 викласти в такій редакції:

"1) Закон України "Про засади запобігання і протидії корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 40, ст. 404; 2013 р., № 2, ст. 4, № 33, ст. 435; 2014 р., № 10, ст. 119, № 11, ст. 132, № 12, ст. 178, ст. 183, № 20-21, ст. 712, № 22, ст. 816, № 28, ст. 937, № 29, ст. 942; із змінами, внесеними Законом України від 12 серпня 2014 року № 1634-VII), крім положень щодо фінансового контролю, які втрачають чинність з початком роботи системи подання та оприлюднення відповідно до цього Закону декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування";

в) в абзаці другому підпункту 22 пункту 5 слова "або зазначена юридична особа не має антикорупційної програми та (або) уповноваженого з антикорупційної програми юридичної особи" замінити словами "або зазначена юридична особа не має антикорупційної програми чи уповноваженого з антикорупційної програми юридичної особи у випадку, коли вони є обов'язковими відповідно до закону";

г) пункт 6 доповнити підпунктом 3 такого змісту:

"з) забезпечити проведення конкурсу з відбору кандидатів на посади членів Національного агентства з питань запобігання корупції в порядку, визначеному статтею 5 цього Закону, до введення в дію цього Закону";

10) у тексті Закону слова "Національне агентство з цінних паперів та фондового ринку" в усіх відмінках замінити словами "Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку" у відповідному відмінку.

13. У частині першій статті 1 Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 50-51, ст. 2057):

1) доповнити пунктом 19-1 такого змісту:

"19-1) істотна участь - пряме або опосередковане володіння однією особою самостійно чи спільно з іншими особами часткою у розмірі 10 і більше відсотків статутного капіталу або прав голосу в юридичній особі";

2) у пункті 25:

а) абзац сьомий доповнити словами "члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члени Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів";

б) абзаци п'ятнадцятий та шістнадцятий замінити трьома абзацами такого змісту:

"державні службовці, посади яких віднесені до першої або другої категорії посад;

керівники обласних територіальних органів центральних органів виконавчої влади, керівники органів прокуратури, керівники обласних територіальних органів Служби безпеки України, голови та судді апеляційних судів;

керівники адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків".

У зв'язку з цим абзац сімнадцятий вважати абзацом вісімнадцятим.

II. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, крім положень:

пункту 4 та підпунктів 6, 9 пункту 5 розділу I цього Закону, які набирають чинності через три місяці з дня опублікування цього Закону;

підпунктів 1, 2 пункту 1 розділу I цього Закону, які набирають чинності з дня введення в дію Закону України "Про запобігання корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 49, ст. 2056);

{Абзац третій розділу II із змінами, внесеними згідно із Законом № 336-VIII від 21.04.2015}

абзаців другого - четвертого підпункту "а" та підпункту "б" підпункту 6 пункту 1 розділу I цього Закону, які набирають чинності після початку діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції.

{Розділ II доповнено абзацом четвертим згідно із Законом № 336-VIII від 21.04.2015}

Президент України
П.ПОРОШЕНКО

м. Київ
12 лютого 2015 року
№ 198-VIII